

קונטרס
להתענג

עבודת ה' מתוך שמחה וטוב לבב

קונטרס א – חודש כסליו

מעלת וקדושת ימי החנוכה
ומאמר בענייני נסיונות

לזכרון עולם בהיכל ה'

הוצאות הקונטרס נתנדב

לעיני הרב החסיד

ר' אברהם דב בן

ר' משה

נלביע כ"ז סיון תשמ"ד

הונצח ע"י הרבני הנגיד

הרוצה בעילום שמו

להערות ולהארות ניתן לפנות:

ליצחק יהודה ראזנבערג

טל: 0583201845

מייל: isaacrosen2@gmail.com

מאמר

"ניסיונות בעבודת ה'"

פרק א.

בעבודת ה' מתוך קושי מראים אנו אהבתינו את ה' 7

פרק ב.

אל יתייאש כשנראה לו כאילו הוא רחוק מה' 15

פרק ג.

כשיש לו קשיים וניסיונות, סימן מובהק הוא על חשיבות עבודתו 19

פרק ד.

כל הנאותיו וצעריו של אדם קצובים לו מראש השנה, וע"י שמתגבר על יצרו יורד לו ממדת הצער הקצובה לו 23

פרק ה.

בטל רצונך מפני רצונו כדאי שיבטל רצונו מפני רצונך 27

פרק ו.

איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם 30

"עומד אני ולבי רוגש במחשבות, נזכר אני בעת שהתחלתי הלימוד בכולל, עם כמה חשק והתלהבות זה היה, השאיפה היתה אחת 'שבתי בבית ה' כל ימי חיי' - ללמוד כראוי ובהתמדה, והתפילות... 'לחזות בנועם ה', בכמה געגועים עם לב טהור ורצון תמים לעבודתו יתברך, והנה עכשיו אכן זוכה אני להישאר באהלה של תורה אבל היכן הוא ההתלהבות... מוחי קודח בכל מיני מחשבות והבלי עוה"ז, גם דאגות פרנסה אינם חסרים, אני מרגיש רחוק מה' כי הרי למה לבי מושכנו לדברים בטלים ולא לעבודת ה', ואחרי זה באה הרגשה שמסתמא אין לו להקב"ה כל כך חשיבות בעבודתי..."

דברים היוצאים מן הלב...

"ב"ה הזמן התחיל... באתי לישיבה בהתחדשות ושאיפות שבזמן זה אשתדל בכל כוחי לעמוד בתורה... להתפלל כראוי... להתנהג כראוי בבין אדם לחברו... אך לצערי לא ארכו הימים והנה הכל בא כבתחילה, ואין לי חשק וכוח לכלום. ואת הכל אני עושה מצוות אנשים מלומדה, לומד ומתפלל מה שצריך, אבל אני מרגיש יבש בלי חשק והתלהבות... כמה פעמים כבר התחלתי והחלטתי בקבלות חזקות ואכן עמדתי בהם כמה ימים בהתמדה, אך ככל שעבר הזמן אבד החשק וההתלהבות... לבי נשבר בקרבי..."

רגשי הלב

"לך ידיד נפשנו כל מאווינו... עוצם תשוקתך בליבנו קשורה,

וכתר מלכותך על ראשנו עטרה"

(הגה"ק בעל ה'חרדים' בפיוט לשמחת תורה)

הנה לב יודע מרת נפשו כמה משתוקק הוא לעבודת ה' כמה שואף הוא ללמוד בתורה ולעבוד את ה' כראוי אבל משועבדים אנו בעול היצר הרע "הבוער בקרבינו תמיד לא יניח ולא ישקוט עד אשר מביאנו אל תאוות העולם השפל הזה ואל הבלי... " (מתוך תפילת הגה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק זי"ע)

ואם הדברים אמורים בכל יום בפרט יש תקופות שנקראו בספרים הקדושים 'ימי השנאה' אשר בהם מרגיש האדם טמטום הלב ומרגיש רחוק מהקב"ה, וכשמגיע לעבודת ה' מרגיש כבודת בלבו לעשות רצון קונו כראוי, ובפרט בעת התפילה ולימוד התורה, וכן מוקפין אנו בחבילי טרדין שטורדין אותנו מעבודתו.

ב"ה בפרקים הבאים נעלה על הכתב, מדברי הספה"ק, לבאר ולברר גודל מעלת העבודה בעת נסיון, סגולתה וחשיבותה, ואיזהו דרך ישרה שיבור לו האדם שיוכל לעלות במסילה העולה בית קל, ולעבוד את ה' בשמחה וטוב לבב.

וזאת למודעי כי מפאת קוצר הזמן המאמר לא הוגה כראוי, ויתכן שיהיו טעיות וחסרים, ובע"ה בקרוב נוציא לאור מהדורה חדשה ומתוקנת עם הרבה הוספות. ואיתכם הסליחה.

המו"ל

מאמר קשיים ונסיונות בעבודת ה'

פרק א

בעבודת ה' מתוך קושי מראים אנו אהבתינו את ה'

”והנה עכשיו אכן זוכה אני להישאר
באהלה של תורה אבל היכן הוא ההתלהבות...
למה ליבי מושכני לדברים בטלים ולא לעבודת ה'...”

א. עיקר מטרת היצר הוא להביא אותנו לעצבות ויאוש.

בווארשע בירת פולין שלפני מלחמת העולם השנייה מצויים היו גנבים שמידי לילה פרצו וגנבו מכל אשר בא לידם, ולכן כל איש אשר לו חנות או בית מלאכה היה ממנה שומר מפני הגנבים והגזלנים, כמובן שאלו הגנבים שאיבדו את מקור 'פרנסתם' (?) לא השלימו עם המצב, ונתאספו לטכס עצה כדת מה לעשות, והנה באסיפה העלה אחד מהם עצה איך להתחכם על שומר והבעה"ב גם יחד ולבזז את שללם, וכולם הסכימו איתו פה אחד, מה עשו?

ביום אחד פורץ לו הגנב בחנות של כסף וזהב, וחיש מהר תופס בידו מנורה עשויה כסף טהור וינס ויצא החוצה, השומר שראה את מעשה הגנבה התחיל לרדוף אחריו וכן בעל הבית הצטרף איתו ובשצף קצף התחיל לרדוף גם הוא אחרי הגנב השפל, והנה לא עובר הרבה זמן ולשמחתם כי רבה תפסו את הגנב, ואחרי שהלקוהו מכות נמרצות תפסו מידו את המנורה וילכו בחזרה לחנות, אולם מהר מאוד נהפך להם שמחתם ליגון בהקרבם לחנות והנה רואים הם שכל החנות ריק מכל הסחורה היקרה, התברר כי הגנב היה חלק מחבורת גנבים שהיות שלא היה ביכולתם לפרוץ לבד בפחדם מהשומר ולכן החליטו כי יעשו את עצמם כאילו מטרתם הוא לדבר אחד והיה כשהשומר יאבד את עשתונותו וירדוף אחרי הגנב אז יהיה דרכם חפשי לגנוב ככל העולה על רוחם.

משל זה אמר הרה"ק בעל אמרי אמת (ויסוד הענין הובא במדרש שה'יצר הרע דומה לכלבי רומי') לבאר כי כן הוא דרכו של היצר הוא מלאך המוות שבראותו את האדם מתקרב אל ה' ומקיים מצוותיו כראוי מפתיהו בכל כוחותיו שיפול באיזה

עבירה, ויותר ממה שמטרתו להביא אותו לידי עבירה ח'ו, מטרתו האמיתית להביא את האדם לידי עצבות וברגע זה יהיה לו כבר את האדם בידו, כי אז כשיתעצב ויקח אל לבו ישבר לבו בקרבו לחשוב לעצמו כי עבודתו אינו חשובה כלל ח'ו, ואז תוצאותיו מי ישורנה.

אמנם עלינו לדעת שלא כן הוא הדבר ועבודתנו חשובה מאוד אצל הקב"ה, וכל דבר גדול וקטן שאנו זוכים לעשות גורם לו נחת רוח מרובה, ואין להיבהל מזה שנעלמה ממנו ההתלהבות והחשק לעבודתו ית"ש, [ואפי' אם נכשלנו ח'ו בעבירה בוודאי שצריך ליחד זמן להשיב אל ה' ולהעתיך בפניו כי יסלח לו על זה אבל לא זו הדרך להיות בעצבות שלא בשעת מעשה, - עיין תניא פרק כו] וידע נאמנה כי כן הוא דרך בעבודת ה' וכמו שכתב הגה"ק בעל 'אוהב ישראל' זי"ע 'והנה בתחילת הארת אדם הישראלי אל ה' אב הרחמים אז הבורא ברוך הוא וברוך שמו ברוב טובו וחסדו הגדול מגלה על האדם יד הרמה אור קרן הוד המאיר ובא אל האדם כל אחד לפי בחינתו ונשמתו... ואז נגאלו מן המיצר, **אמנם בחינת גאולה זו הוא רק על מעט זמן כי אחר כך נלקח מאיתנו זה הבחינה אשר הערה והבהירה בקרבו תחושת עבדות הבורא ברוך הוא וברוך שמו ואז ניתן לו הבחירה חפשית...**" (אוהב ישראל מסעי ד"ה 'והנה בתחילת') וכן כתב הר"ת (ספר הישר - שער ו) "כי האהבה והשנאה נלחמים שניהם, פעם יגבר האחד ופעם יגבר השני... וכו' אל יהא נואש בעבודה, רק ידע כי קץ לימים תחלוף..."

ב. עיקר עבודת ה' הוא בעת נסיונות וקשיים.

ועלינו לדעת כי "עיקר עבודת ישראל הוא התחזקות בענייני עבודת ה', אף אם יתבונן האדם במצבו כי רע הוא, עם כל זה בל יאמר לנפשו נואש, מה לי עוד תורת י ועבודתי הלא מכף רגלי ועד ראשי אין בי מתום, רק יחזק ויאמץ נפשו בתקוות צור ישועתו שאיננו פוסל תפילת כל בריה, וכמו שכתב אחי אדמו"ר הק' זצללה"ה [הגה"ק בעל הישמח ישראל זי"ע], על הכתוב (משלי יד, יב.) 'ואחריתה דרכי מות', מי שחושב שהוא בעומק האחרית שאבד תקוותו, זה הוא דרכי מוות חלילה.

וכן בקבלת התורה כשבא משה רבינו ע"ה ואמר להם, ואתם תהיון לי ממלכת כהנים וגוי קדוש והייתם לי סגולה, קיימו וקיבלו עליהם ואמרו נעשה ונשמע, נכונים אנחנו לעבוד את ה' בקדושה וטהרה ובדעת, ומשה רבינו ע"ה הבין את מחשבתם, ויתייצבו בתחתית ההר, שהראה להם אף כשהאדם הוא בשפל המצב בענייני גשמיות ובתחתית ההר בשפלות בענייני רוחניות, ומשועבד בגלות בלחץ ודוחק, עם כל זה צריך להגות בתורת ה'.

ואז חזרו ישראל מהנעשה ונשמע באמרם במצב כזה וכשנהיה מוטרד בגלות, איך נוכל לעבוד את ה', וגם כשחטא ופגם איך נוכל לגשת עוד אל הקודש ולהרים ראש, ועל זה כפה עליהם הר כגיגית שיקבלו עליהם אף על המצב הזה, ובל יאמרו

נואש כי **זאחריטה** מי שסובר שהוא בעומק האחרית הוא דרכי *מוות*, וז"ש ואם לאו כשלא תקבלו גם על אופן כזה יתאמרו נואש, שם תהא קבורתכם, כי זהו דרכי מוות חלילה." (תפארת שמואל' שבועות טז)

ג. ביאור הענין למה יש בדרכינו נסיונות וקשיים בעבודת ה'.

עתה הראית לדעת שכך הוא דרכה של תורה, שמגיע 'ימי שנהא' שבו מרגישים אנו חוסר חשק והתלהבות בעבודה, וכי גם בעת קושי ונסיונות צריכים אנו לעבוד את ה', ונפשינו בשאלתינו מה סיבת הדבר? ומה טעם יש בה?

ולפני שנבאר את הדברים יש לנו להתבונן בדברי הגמ' נדרים ג. דמסופר שם על רבי עקיבא שלאחר שגורש מביתו של כלבא שבוע בעירום ובחוסר כל, ורבי עקיבא עבד את ה' ולמד תורה מתוך הדחק, והיו ישנים בין התבן, ומסופר שם "אתא אליהו אידמי להון כאנשא וקא קרי אבבא אמר להו הבו לי פורתא דתיבנא דילדיא איתתי ולית לי מידהם לאגונא" [-בא אליהו ונדמה להם כאיש ודפק בדלת וביקש 'תנו לי קצת תבן, שאשתי ילדה ואין לה על מה לישכב'] ומבאר הר"ן דאליהו הנביא בא אליהם "כדאי לחזקם ולהראות שיש עניינים יותר מהם". כשראה זאת רבי עקיבא אמר לאשתו "חזו גברא דאפי' תיבנא לית ליה..." [-ראה שיש אנשים שאפי' תבן אין להם]

ועמדו על כך במפרשים דאם שלח הקב"ה אליו מלאך שיושיעו מצרותיו, היה יכול לשולחו ובידו אוצר הלא כלום חסר מבית המלך - מלכו של עולם.

וביאור הדבר מצינו בדבריו הקדושים של הגה"ק בעל ה'דגל מחני אפרים' (פרשת וילך ד"ה ואנוכי) "אך דהנה המשל הוא למלך שעשה כמה מחיצות באחיזת עיניים לפני היכלו שלא יוכלו להיכנס אליו ונסתתר שם ועשה חומת אש ונהרות באחיזת עיניים הכל לפני בניו, והנה מי שהיה חכם נתן לב לדבר איך אפשר שאביו הרחמן לא יתרצה פניו לבניו וידידיו, אין זה כי אם אחוזת עיניים והאב רוצה לנסות אם ישתדל הבן לבוא אליו, ובאמת אין שום הסתרה, והנה מיד כשמסר נפשו לילך בנהר נסתר אחיזת עיניים ועבר בו, וכן בכל המחיצות עד שבא להיכל המלך, ויש טיפוש שירא להתחיל לעבור המחיצות, ויש שעובר המים וחוזר מפני החומות ומפני האש".

והוא הדין לעניינינו כשאבינו רוצה לראות עד כמה אהבתינו אליו, מציב בפנינו נסיונות וקשיים שלמראית עין נראה ריחוק ממנו אבל אם נתבונן בזה נבין דלא יתכן כדבר הזה כי איך אפשר שאבינו הרחמן לא ירצה בעבודת בנו אהובו, ועל כרחך עלינו להבין כי "אין זה כי אם אחוזת עיניים" ואבינו רוצה לנסות כמה נשתדל ונתאמץ לעבדו גם בתוך הקשיים, ומסיק הדגל "והנה מי שמוסר נפשו ועובר בכל המחיצות ודוחק עצמו עד שבא אל המלך, אז יבוא למעלה יותר גדול מקודם" ובה מבאר מה

שנאמר (בראשית מו, ד) 'אנוכי ארד עמך' **כשתתן לב ותבין שאפי' בירידה גם כן אנוכי היינו** ההסתרה שנסתתרה עצמו ממך היינו עמך הוא גם כן לטובתך, אז ואנוכי אעלך גם עלה, היינו שתזכה למעלה יתירה וזהו 'גם עלה'.

ובזה נבין למה לא שלח הקב"ה לרבי עקיבא בידי שלוחו לעזור לו מעניותו כי אינו דומה העבודה של לימוד התורה ועבודת ה' בריווח, למדרגה של לימוד תורה שאדם מתוך הדחק מתוך עמל ויגיעה וכל מיני הפרעות ביום יום, כשמתאמץ על כולגא ושובר את חומת הברזל, ורק הודות לעמלו זכה להיות תנא אלוקי, ומזה נאלץ בינה דכך הוא דרכה של תורה ועבודת ה' לעבדו אף בתוך הקשיים וניסיונות- שאין אנו מרגישים טעם וחשק בזה, ואדרבא דווקא בלימוד תורה כעין זה יזכה לעלות מעלה במעלות קדושים וטהורים.

וז"ל הרמב"ן (האמונה והביטחון פ"ו): "לא נשתבח אברהם אבינו על מה שקיים כל התורה (כמבואר בגמ' - יומא כח): כי רבים קיימו את המצוות כולן ולא נתגלו במדריגות כמוהו, אלא כל זאת היה בזכות עמידתו בגבורה בעשרה נסיונות, וכדאמרו במשנה (אבות ה, ג) 'עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולן - להודיע כמה חיבתו'.

היוצא לנו מדבריהם הקדושים שבעת שאנו מרגישים חוסר חשק ובלי התלהבות לעבודת ה', עלינו לדעת שכל זה הוא רק באחיזת עיניים שאבינו בגודל אהבתו אותנו רוצה לראות את התגברותנו על הניסיונות העומדים לנו למוקש בגודל אהבתנו אותו.

ד. למה מי ששונה פרקו מאה ואחד פעמים דייקא, הוא נקרא עובד ה'.

ובזה יבואר על נכון דברי הגמ' (חגיגה ט:): דגרסי' אהא דנאמר (מלאכי ג, יח) 'ושבתם וראיתם מה בין צדיק לרשע מה בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו', ומבאר הגמ' "עבדו ולא עבדו תרוייהו צדיקי גמירי נינהו, ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה מאה פעמים ואחד וכו'", ע"כ. ונלאו כל חכמי לב להבין עד היכן מגעת החילוק בין מי ששונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו פעם נוספת וכי למה מי ששונה מאה פעמים אינו נחשב לעובד ה'?

ומבאר הגה"ק בעל ה'תניא' משום 'שבימיהם היתה הרגילות לשנות כל פרק מאה פעמים... ולכן זאת הפעם המאה האחת השונה מן הרגילות שהורגל מנעוריו שקולה על כולגא העולה על גביהן ביתר שאת וביתר עז להיות נקרא עובד אלוקים, מפני שכדאי לשנות את טבע הרגילות צריך לעורר האהבה לה' על ידי שמתבונן בגדולת ה' במוחו ושליט על הטבע שבחלל השמאלי המלא דם נפש הבהמית... או לעורר את האהבה המסותרת בלבו למשול על ידה על הטבע שבחלל השמאלי שזו נקרא גם כן עבודה להילחם עם הטבע ועם היצר על ידי שמעורר האהבה המסותרת בלבו, מה שאין כן כשאין לו מלחמה אין אהבה זו מצד עצמה נקראת עבודתו כלל."

ולכן לא נתן ה' את תורתו למלאכים, אלא לישראל בניו האהוביו, וכששאלו מהקב"ה **תנה הודך על שמים** ענה להם משה "כלום יצר הרע יש ביניכם", והיינו שאין להם נסיונות ושפיר נתן את התורה לישראל הנמצאים בעוה"ז וטרודים הן ביצרם המושך אותם להבלי העוה"ז, וכדאי לקיים התורה צריכים הם להתגבר ולהתאמץ הרבה.

וכה אמר הגה"ק רבי דוד'ל מ'טאלנע זי"ע, לבאר הא דנתן אברהם אבינו למלאכים ג' לשונות בחרדל (ב"מ פו:), כי חרדל מאכל חריף הוא, ורמז נתן להמלאכים לומר ששלנו גדולה משלהם היינו שעבודת בני אדם בעוה"ז חשוב יותר מעבודת המלאכים דהיצר הרע עומד לשטן להם ובכוחותיהם שוברים הם את הטבע ומתגברים עליו...

ה. סיבת הדבר שלעתיד לבוא עתידים בתי בני ישראל שבחו"ל להיקבע בא"י.

גרסינן בגמרא (מגילה כט.) "עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחו"ל להיקבע בארץ ישראל", וכתב בזה ה'קדושת לוי' להוסיף דהנה בבתי כנסיות מתפללין וקורין קריאת שמע שחרית וערבית, ואע"פ דעיקר מצוות תפילה נחלקו בזה הראשונים אם חיובה הוא מדאורייתא או מדרבנן, וכן בעיקר מצוות קריאת שמע פליגי בגמ' (ברכות כ"א.) אם הוא מן התורה או רק מדבריהם, ומזה יש ללמוד בקל וחומר, שגם בתי מגוריהם של ישראל יעלו ויעברו לארץ ישראל, שהרי בבתי ישראל קדושים מקיימים מ"ע דאורייתא לרוב כגון מזוזה, ברכת המזון, צדקה, וכדו', וא"כ כל שכן שיעברו לארץ ישראל.

ולכאורה אינו מובן, כי לעתיד לבוא בהמלא הארץ דעה את ה', מה לי להביא את בתי העצים והאבנים מחו"ל, ומה תועלת יש בזה, ולפי יסוד הנ"ל מבאר הגה"ק בעל ה'דברי יואל' מסאטמער זי"ע, (הו"ד בבאר החיים) כי הנה ידוע שלעתיד לבוא יבוא הקב"ה וישחט למלאך המוות הוא היצר הרע, ואז ימלא הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ובני ישראל ישבו איש תחת גפנו ותאנתו בלי שום דאגות שבעולם, ובוודאי שאז תהיה לו נחת רוח גדול מעבודתנו, אבל הקב"ה מתאוה לעבודתן של ישראל במסירות נפשם מיד שונא הוא היצר הרע בתוך הגלות עם כל הדאגות ועול הגליות, ולכן יעברו לארץ ישראל כל אותם הבתים ששהו בהן בני ישראל במשך אורך גלותן ועסקו באורייתא ועבודת ה' ולא שתו ליבם לכל הקשיים שעברו בהן ובהאי אידנא שימלא הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים לא יהיה תאוה ומשיכה לשום דבר שבעולם מלבד עבודת ה', ויתאוה הקב"ה אז לעבודת ישראל בגלות דאשתכחו מצערא דילהון ועסקו בחדוותא דיליה ולכן שפיר יועילו הבתים האלו שבהם ישבו יהודים ועבדו את ה' ביגיעה.

ובזה מבאר מה שאומרים בהגדה של פסח "השתא הכא לשנה הבא בארעא דישראל השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין", ולכאורה יפלא על כפל הלשון ולפי הנ"ל נענה ונאמר שזאת כוונת בעל ההגדה, 'השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל' והיינו שגם הבתים יעברו לשם ואם תתמה מה לי בזה שהבתים יעברו לא"י ועל זה אמר "השתא עבדי" דאכתי עבדי אחשוורוש אנן בעול הגלות ושיעבוד מלכות תחת מלכותו של אותו מלך זקן וכסיל, ועבודתינו את ה' הוא מתוך מסירות וניסיונות, אבל 'לשנה הבא בני חורין' מהיצר הרע ואז לא יהיה לו כל כך נחת רוח מעבודתינו והעבודה הזו, ואז יהיה יקר המציאות העבודה שנעשה מתוך עמל ויגיעה.

ו. למה הקב"ה בוכה על מי שאי אפשר לו לעסוק בתורה ועוסק

וכדאי להבין גודל השעשועים שאנו גורמים להשי"ת בעבודתינו אותו מתוך קושי עלינו להתבונן בדברי הגמ' (חגיגה ה:) ת"ר שלשה הקב"ה בוכה עליהן בכל יום, על שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, ועל שאי אפשר לו לעסוק בתורה ועוסק, ועל פרנס המתגאה על הציבור, ולכאורה יפלא הדבר דבשלמא על מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק על דא יאה ליה למבכי ולקונן על בנו יקירו שאפשר לו לעסוק בתורה הק' ומעביר את זמנו בהבלי עולם הזה, וכן פרנס המתגאה על הציבור ג"כ מובן דמקונן עליו על מעשיו הרעים כנ"ל, אבל זה שאי אפשר לו לעסוק בתורה ועוסק, מהו צערו של הקב"ה על זה הלא אדרבא הוא לומד תורה מתוך הדחק כשאינו חשק או שיש לו טרדות וכדו', הלא מדריגה גדולה הוא זו כמו שאמרו חז"ל (אבות דרבי נתן פ"ג, ו.) "טוב לו לאדם דבר אחד בצער ממאה בריווח", ומבאר הגה"ק בעל הישמח משה זי"ע דלא הרי בכיה האמור כאן כשאר הבכיות כי אם דבכיה זו הוא בכיה של שמחה שהקב"ה משתעשע בלומד התורה מתוך הדחק ומרוב התענוג בוכה הוא מתוך שמחה. והנה אם נתבונן בדברים אלה שלפעמים שאנו עוברים זמן קשה עם טרדות למעלה מראש, או שאיננו לנו התלהבות וחשק ללימוד ועבודת ה' ומרגישים אנו שאיננו עבודתינו חשובה כלל אצל הקב"ה, אבל מהאמור למעלה נחזי אנן דדווקא בעת כזאת הקב"ה יושב כנגדו ומוריד דמעות של שמחה על גודל התענוג והשעשועים שיש לו מכל מילה בלימוד התורה ועבודת ה'.

וכן מבואר בגמ' (פסחים ק"ג.) אמר רבי יוחנן שלשה הקב"ה מכריז עליהן בכל יום, על רווק הדר בכרך ואינו חוטא, ועל עני המחזיר אבידה לבעליה, ועל עשיר המעשר פירותיו בצנעה, ומזה נראה גודל השעשועים של הקב"ה בעת שהאדם מתגבר על יצרו במסירת נפש כשאין לבו עמו, ונראה לו כאילו הוא רחוק מה', ודוקא בזה העת מכריז הוא בפני פמליא דיליה ראו את בני חביבי שמוסר נפשו לקיים את רצוני.

הגה"ק הדברי יחזקאל זי"ע מפרש בזה (לשבת עמוד ע"ג) דברי הפיוט "נעביד לון כתרין במילין יקירין" ד'יקירין' הוא מלשון קשים, והיינו שהקב"ה מתעטר בכתרים ע"י עבודת בני ישראל הבאה מתוך יגיעה ונסיון מעבודת ה' הבאה לאדם ביגיעה ובלא

חשק נעשה כתר של הקב"ה, כי השי"ת מחבב את העבודה שאינה באה לאדם בקלות אלא קורע ומוסר נפשו על זה.

וביסוד זה שמעתי מהגה"צ ר' אלימלך בידערמאן שליט"א לבאר את הפסוק (ויגש מו, ב) 'ויאמר יעקב יעקב, וברש"י שם "יעקב יעקב לשון חיבה" ולכאורה לפום פשטיה יקשה הרי ידוע שיעקב מורה על בחינה של עקב וקטנות ומאידך "ישראל" רומז למדריגה גדולה "כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל" וא"כ כשרוצה הקב"ה לקראו בלשון חיבה הו"ל לקרותו בלשון "ישראל". ומבאר דמשל למה הדבר דומה.

לצבא שהגיע לארץ וצרו אותם וגבר ידם, והתחילו לכבוש עיר אחרי עיר עד שהגיעו למלך וקרוב היה שגם הוא יפול שבי בידם, לפתע אזר חיל אחד מעבדי המלך וקפץ עליהם ולחם עימם בחירוף נפש עד שניצחם, והנה לאחר זמן לא רב נסתובב הגלגל, וצבא המלך הצליחו לגרש את הפולשים, עד שנתגרשו לגמרי מן הארץ, ויהי אחרי נצחונו הגדול עשה המלך משתה לכל שריו ועבדיו, ואורח הכבוד באותו מסיבה היה אותו העבד שחירף את נפשו למוות להציל חייו של המלך, שאם לא הוא לא יכול היה המלך לחגוג את נצחונו כי לא היה כעת בין החיים, המלך שילמו כגמולו בכל מיני מתנות מאוצרותיו וכן נתן לו בגדים חדשים מזהב ויהלומים משוקדים ומשובצים, אבל כשרצה המלך לזכור את אהבתו נזכר בבגדיו וגופו המלוכלכים בדם אחר שלחם למען המלך.

הוא הדין בנידון דידן כשרוצה ה' להזכיר חיבתו של יעקב מזכיר דווקא את ה' יעקב שמורה על עקב ושפלות, בעת מלחמתו עם היצר עם כל קשייו בבית לבן ועשו, שע"ז נזכר בגודל אהבתו אליו.

ז. חביבות העבודה בדורינו אנו כאשר החושך יכסה ארץ, יותר מבדורות הראשונים.

ולפי האמור לעיל נבין בדדורינו כאשר החושך יכסה ארץ וכבר אמרו חז"ל 'מיום שחרב בית המקדש אין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו' ומצינו שאמר רבי יוחנן על זמן הזה של ביאת המשיח "ייתי ולא אחמיניה" (סנהדרין צח) "ובוודאי שלא היה מתיירא בשביל צרת הגוף של חבלי משיח אלא מן הנסיונות והירידה הנוראה ושפלות המצב ברוחניות שזה קשה מהכל" (דברי"י - ראש השנה דרוש ל"ז) כל אחד בשלו כמה מיני צער ויסורים הטורדים אותו מלעבוד את ה' בוודאי חשוב עבודתו פי כמה מדורות הראשונים.

וב'עבודת ישראל' (ר"ה ד"ה כה אמר): מבאר בזה דברי האר"י הקדוש האומר שבמדבר היה השראת השכינה על ישראל בבחינת פנים באחור - דהיינו שהיו במדריגה נמוכה, ועמד על כך "וזה הענין נפלא מלהבין, כי לפי השגת כל שכל לא היה

דור כדור המדבר אשר עיניהם ראו נפלאות ה' ואומץ גדולתו ביציאת מצרים וקריעת ים סוף והורדת המן ושלו, ובפרט קבלת אש דת מימינו של הקב"ה והקפת ענני הכבוד סביב למחנותם וכמ"ש (במדבר יד, יד) 'אשר עין בעין נראה אתה ה' ועננך עומד עליהם וגו' ואם כן אין לך יחוד ה' עם דודה פנים בפנים כזה...

לכך נראה ליישב דברי חכמים כדרבונות על פי סברא ישרה והפוך מהנ"ל, כי בזמן דור המדבר אשר ראו ימין ה' רוממה עושה חיל וגדולותיו וגבורותיו, בוודאי אין תמוה אשר עבדוהו באמת ובלב שלם מאחר שהיה יורד עליהם באש מן השמים, יראת ה' ואהבתו על ידי ראותם נפלאותיו בעליל, לכן הגם שהיה עבודתם בשלימות וביתר שאת לא היתה חשוב כל כך, כי החוש נותן למי שרואה גדולת ה' ומלכותו שיקבל עליו עול העבודה מפני אדוני האדונים לכן נקרא היחוד פנים באחור וכתב לכתך אחרי... אבל אח"כ בדורות האחרונים וכל מה שכבוד ה' הסתר דבר יותר ואין נראה אומץ ידו ונפלאותיו ואע"פ כן מתחזקת כנסת ישראל ומתדבקת ביוצרה ומקבלת עול מלכות שמים ולא תפנה אל רהבים ושטי כזב, ובפרט בחורבן במצור ומצוק יוכל להיות שעבודתם נקראת בשם יחוד פנים בפנים:

ופוק חזו כסף נבחר לשון צדיק דברי הגה"ק ה'אור לשמים' מאפטע זי"ע (אור לשמים פרשת תצוה ד"ה עוד נראה לי) שמביא בשם ספר 'ברית מנוחה' דהנה אמרו חז"ל (שבת קיב:) "אם ראשונים בני מלאכים או בני אנשים אם ראשונים כבני אדם או כחמורים", והנה הדברים נאמרו בזמן האמוראים אשר לגדולתם וקדושתם אין לנו השגה בקצהו, ועל דור דעה הלזו אומר הגמ' דעל אף גדולתם לא הגיעו לגדולת וקדושת התנאים, ועל זה אומר ה'ברית מנוחה' דהאמור לעיל הוא דווקא בדור האמוראים, אבל **בדרא בתראה**, יהיו יותר גדולים מהדורות הראשונים" והיינו כדברי העבודת ישראל דבעיקבתא דמשיחא כאשר החושך יכסה ארץ, וכשל כוח הסבל מרוב התאוות וטרדת הזמן, ולכן חשוב עבודתינו בעת הזאת אפי' יותר מדור דעה.

[ועיין בחתם סופר (עקב שנת תקצ ד"ה למען ירבו (ד)) למען ירבו ימיכם וגו' כימי השמים על הארץ, פרש"י לתת להם - מכאן לתחיית המתים מן התורה, ולכאורה נהיה אנחנו כמי שלא באנו לעולם נגד מעשיהם (עיין ע"ז ה)

ומבאר החתם סופר ד'הכא מיירי אחר קיבוץ גליות שסבלנו אלף וז' מאות שנה גלות ותנועות ועול מלכות זהו שקול נגד צדקתם דלא הו"ל צערא ותנועה בגלות על כן למען ירבו ימיכם וימי בניכם וגו' אשר נשבע וגו' לתת להם שהוא תחיית האבות ואפ"ה ירבו ויתגדלו ימיכם כימי השמים על הארץ שהוא תנועת הגלגלים, וה"נ על ידי תנועת הגלות ירבו ימיכם וימי בניכם"]

פרק ב.

אל יתייאש כשנראה לו כאילו הוא רחוק מה'.

"...מוחי קודח בכל מיני מחשבות והבלי עוה"ז,
גם דאגות פרנסה אינם חסרים, אני מרגיש רחוק מה'
כי הרי למה לבי מושכנו לדברים בטלים ולא לעבודת ה'..."

א. בעת נסיון אין האדם מרגיש בזה, וסיבת הדבר.

מסופר על מפקד גדול שניהל את צבאו ביד רמה, וידיו רב לו בסודות המדינה איה מקום הסתר של כל המקומות של סוד, וכן על המרגלים שיש להם בכל מקום, ביום מן הימים נפל בשבי האויב והושיבו אותו בבית האסורים, והתחילו לחקור אותו והפצירו בו לגלות את סודות המדינה, ומשסירב איימו עליו שייסרוהו בכל מיני יסורים שלא יוכל לשאתן, אבל הוא שכבוד המדינה חשוב היה בעיניו, והיה נאמן לו, לא הסכים לגלות את סודות המדינה ולסכן את שלום חבריו ופיקודיו, ומוכן היה לסבול כל מה שייסרוהו, והחוקרים בראותם כי קשה לבו התחיל לענותו מן הקל אל הכבד, והנה המפקד על אף שבתחילת הדרך היה עיקש בדרכו אולם ככל שעבר הזמן נחלש בלבו יותר ויותר עד כי הרגיש כי אינו יכול עוד לשאת את סבלו, וגמר בלבו שימסור את כל מבוקשם והעיקר שישחררוהו חפשי לדרכו, החוקרים ראו את כל הנעשה וחשבו בליבם שלא יעבור הרבה זמן וייכנע להם.

ויהי ממחרת הגיעו החוקרים בהיותו בטוח שהיום יהיה האות הזה והם יהיו אלו שיביאו שהמפקד ירים את ידיו וימסור לו את כל סודות האויב, אבל בהגיעו אליו ראהו עיקש בדעתו כבתחילה וכל כמה שעינהו לא נשבר לבו בקרבו, החוקרים השתוממו לאשר עיניהם רואות, והמשיכו לענות בעינויים גדולים ועצומים אך המפקד היה איתן בדעתו ולא נשבר, ואז כעבור זמן לא רב נכנסו לבית האסורים לחדרו של המפקד השבוי הסוהרים ויוציאו אותו מבית האסורים וילבשו אותו בבגדי המתאים למשרתו כמפקד הצבא, ואז נכנס לחדר השר הממונה על הצבא בארצו, וגילה לו עובדא הכי הוה שרצו להעלותך בדרגה שתפקד על כל הצבא, וכדאי לראות אם ראוי אתה לכל הגדולה הזה - כי הרי אתה צריך להיות אחראי להרבה יותר מסודות המדינה ממה שעד עכשיו ומי יודע אם תיפול בשבי האויב ואם תמסור להם את הסודות הרי

כולנו אבדנו, ולכן החלטנו שנעמיד אותך בנסיון כאילו אנחנו מצבא האויב ויסרנו אותך בכל מיני יסורים והיות שעמדת בו בגבורה, נברך אותך על תפקידך החדש...

משל למה הדבר דומה כי כששולח הקב"ה לאדם ניסיונות וקשיים וכמה הרפתקאי עדו עליו ונפשו מרגיש כי רחוק הוא מה' יתברך, עליו לדעת כי מנסה אותו ה' לדעת האם עבד נאמן הוא לו ולכן צריך להיות הדבר בהסתר "דאלמלא ירגיש וידע שעשה ה' ככה כדאי לנסותו, בוודאי יעמוד על נפשו להתגבר ולעמוד בהם, ובזה האופן לא הוה הניסיון בשלימות" (אוהב ישראל) "ובספה"ק תולדות יעקב יוסף זל"ה כתב משל על זה למלך שרצה לנסות את בני מדינתו האם הם באמנה איתו או לאו, שלח שלוחים עליהם לנסותם, אבל החליף את בגדיהם להלבישים בלבוש אנשים פשוטים, שאלמלי ילכו מלובשים במלבושי מלכות אין בזה כדאי ניסיון, כי בוודאי כולם יראו לנפשם לבזות כבוד המלכות בפניהם מפני אימת המלכות ורצה המלך לנסותם שהם לא יכירו בשלוחי המלך האם גם אז יהיה כבוד המלכות יקר בעיניהם, וכמו"כ ענין הניסיון כי אם ידע האדם שהוא ניסיון מה' יתברך בוודאי יעמוד בה מפני אימת מלכות שמים, ואין זה ניסיון בשלימות, על כן הם באים בהסתר ובהעלם עד שיסבור האדם שהמה עיכובים ומניעות, ואם אעפ"כ יעמוד בהם הרי הוא עושה נח"ר ליוצרו, והשלים רצונו ית' בשלימות". (ספה"ק הנ"ל)

וכן כתב בעבודת ישראל (וירא ד"ה ויקרא) "...אמנם ענין הניסיון הוא שמסתלק בהירות האדם הוא בא לידי ניסיון וכובש את יצרו באמונתו ומתחזק לשוב לבוראו אז הוא נקרא עומד בנסיון".

ומבאר שכן היה אצל אברהם אבינו בעת התנסה בנסיון העקידה ועמד בו בגבורה ששיבחו הקב"ה 'כי עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממנו כי ברך אברכך וגו', וזכות העקידה עמד לו ולבניו אחריו לדור דור, [כמבואר במדרש (ב"ר נג, א) שלכך נקראה סכין מאכלת על שם שממנו אוכלים ישראל כל הטובות שבכל הדורות, וכן אנו מבקשים ומזכירים זכות זו בכל יום "וזכר לנו ה' אלוקינו את הברית וכו' ואת העקידה" וכו'] והנה כשרואים אנו בעיני רוחינו את גדולתו של אברהם אבינו שהיו כל כולו להבת שלהבת אש בכוונה בלתי לה' לבדו ולבו חלל מיצר הרע שבקרבו, מעלה התמוהה מהו גודל המדריגה שעמד בזה וקיים את רצון ה' ולא שעה לעצת יצרו.

ומבאר ה'עבודת ישראל' שבהגיע עת הניסיון לא היה לו כל המדרגות וז"ל "וכן היה אצל אברהם אבינו ע"ה שנאמר עליו בעת העקידה וירא את המקום מרחוק דהיינו שהקב"ה שהוא מקומו של עולם נראה לו מרחוק אבל... בעת שנשלם הניסיון אז שב אברהם למדרגתו הראשונה להבהירות והדביקות, והיה מבין עי"ז כי הקב"ה הוא מלוא כל הארץ כבודו ואם יסתר איש במסתרים ואין נסתר מנגד עיניו אמנם אל האדם נדמה כאילו חלילה אין הקב"ה רואהו כי צריך להיות כן משעת הניסיון וכנ"ל,

וזו שקרא המקום ה' יראה ופירוש התרגום 'דאת חמי ולא מתחמי' דהיינו שנודע לו עתה שהקב"ה רואה את האדם תמיד גם כשהאדם אינו מרגיש הבהירות כנ"ל*.

"והנה דעת לנבון נקל שבעת כזאת שראה אברהם אבינו עליו השלום שנפל מכל מדריגותיו ונעשה כאיש פשוט, וראה שפלות מצבו האיך שכרגע נתרחק פתאום מהקדושה, ובוודאי שרעדה אחזתו אמנם אעפ"כ לא נפל בדעתו ולא נתייאש ואדרבא עוד הוסיף אומץ והתחזק בכל כוחו לעשות רצונו ית"ש וזה עצמו היה לו לנסיון גדול שלא נתייאש בשפלות מצבו, וזה נסיון גדול עוד יותר מנסיון העקידה..."

(דברי יואל - ראש השנה דרוש ל"ז)

אחרי הדברים האלה מבינים אנו למה בעת נסיון וקשיים מרגישים אנו רחוקים מה' עלינו להתבונן מהו העצה הנכונה שנוכל להתגבר על היצר אף בשעת הנסיון, ולזה נביא המשך הסיפור הנ"ל.

* וממש כדברים אלה כתב בקדושת יום טוב (ר"ה - דרוש א') הובא בדברי"ר (ר"ה דרוש ל"ז) והיות שהרבה חידש בדבריו נביאהו כלה"ק "והנה באמת צריך להבין מהי הנסיון הגדול בזה אשר רצה אברהם אבינו עליו השלום לשחוט את בנו יחידו עפ"י ציווי הבורא ברוך הוא וב"ש, הלא אחד היה אברהם אבינו ע"ה אשר כבר נתנסה בעשרה נסיונות ועמד בהן, כי מסר נפשו וגופו על מזבח אהבת הבורא ב"ה, ולעובר את אבינו כזה אין אהבה זולת אהבת הבורא ואין יראה זולת יראת ה' וכל חפצים לא ישוו בה, ומהיכי תיתי שימנעיהו אהבת בנו יחידו מלעשות רצון בוראו, הלא כבר ביטל אברהם אבינו עליו השלום כל תאוות הגופניות כאפס וכאין נגד עבודת ה', ואם פקד עליו ה' לשחוט את בנו יחידו אין ספק כי לא בא בקרבו שום אהבה זולת רשפי אש שלהבת אהבת הש"ת בוער בקרבו, ואין חידוש כי בכל לבבו ובכל נפשו חפץ לעשות רצון קונו, ומה החידוש הגדול הזה שבנסיון העקידה.

אמנם נראה כי מאוד עמקו מחשבותיו ית"ש בזה, כי הלא הוא חוקר לב וכליותיו של אברהם אבינו ע"ה, ולפניו נגלה מצפוני לבו כי נקל עליו לשחוט את בנו כאשר יצוה עליו, ולא יהיה זה כלל לנסיון גדול אחר שכבר נתנסה בנסיונות אחרות והקדיש את עצמו כולו לה', אבל יען כי רצה הש"ת לזכותו ואת זרעו אחרי לדורות עולם בנסיון גדול וחדש אשר עוד לא היה כזאת מלפנים, על כן עשה הקב"ה ולקח מאברהם אבינו עליו השלום כל מדריגותיו אשר היה לו מקדם למען ישאר כמו איש פשוט אשר יתחיל רק עתה לעבוד את הבורא ית', ולאיש כזה וודאי הנסיון גדול מאוד לשחוט את בנו את יחידו אשר אהבוהו בכל לבבו ונפשו, אחרי כי עתה נכנס בלבבו תאוות העולם הזה לאהוב את בנו יחידו אשר נולד לו לעת זקנותו, ואם בכל זאת יקריב אותו לרצונו לפני ה' הלא תגדל הנסיון עד להפליא, משא"כ אם היה אברהם אבינו ע"ה מדריגותיו הגבוהות והנישאות אשר קנה בנפשו מאז לא היה באמת שום חידוש כשרוצה לשחוט את בנו ואין לך בו אלא חידושו כמובן.

ובזה יש לפרש תורת המסורה 'ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק' דין ואידך 'מרחוק' ה' נראה ל' הענין לפי האמור הוא שהעיד הכתוב וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק, רצה לומר את הקב"ה שנקרא מקומו של עולם, מרחוק שהרגיש בעצמו שאבד מדריגתו ואת שלימות נפשו בהתעצמותו בדביקות הבורא ב"ה כי עד אז תמיד היה קרוב ודבוק אל ה' ולא הרגיש בנפשו בשום פעם איזה אהבה זולת אהבת הש"ת, וכעת הינו רואה שרואה את המקום מרחוק, ויגיד עליו ריעו במסורה 'מרחוק' ה' נראה ל', ר"ל דהכוונה אין רק על מקום העקידה רק על הש"ת שנראה לו מרחוק ואין קרוב אצלו בדעת והשגת השלימות באהבה חשוקה ודבוקה כמו בתחילה, ובאמת כל זה סיבב המסבב למען הגדיל כוח הנסיון כאמור".

ב. העצה להתגבר על היצר ע"י שישים אל לבו כי הוא נסיון מאת ה'.

דיברנו על המפקד שנשבה שאחרי הרבה יסורים ועינויים שכמעט והרים ידיים התעקש על עמדו, וישאל השואל מה גרם לו פתאום לעמוד בעקשות על מעמדו נמשיך בסיפור הקורות:

אחרי המעמד ניגש אליו החוקר ושאלו: תגיד לי האמת איך ובאיזה כוחות יכולת לעמוד בניסיונות ויסורים קשים כאלה, ענה לו המפקד "אגיד לך את האמת אכן בהתחלה הייתי עיקש והחלטתי שלעולם לא אמסור את הסודות ולא אסכן את מדינתי אולם ככל שעבר הזמן חשבתי להרים ידיים, אבל ברגע שגמרתי בליבי כי אין לי כוח עוד, פתאום בא לאוזני שיחת חבירים של החוקרים שדיברו ביניהם על דא ועל הא, והבחנתי שמדברים הם בשפת המדינה שלנו, ותמהתי על זה איך יכול להיות, אולם לאחר התבוננות הבנתי שצריך להיות שכל הסיפור הוא ניסיון מאת המפקדים מעלי לראות אם נאמן אני למלך ומדינתו עד כדאי למסור נפשי עליו, אז גמרתי בליבי שיהיה מה שיהיה אני את עיקש על עמדי עד שיוכח להם נאמנותי למלכות.

ולעניינו נלמד שכן הוא הדרך הישרה שיזכור האדם וישים על לבו בכל עת שאין לו חשק לעסוק בתורה ועבודת ה' "אולי ה' יתברך מנסה אותי עתה אם אעבור או אקיים, כדרך שניסה את אברהם אבינו, ובוודאי אילו ידע האדם שהקב"ה מנסה אותו עתה, היה נזהר מאוד על כן יחשוב תמיד בבוא איזה ענין לאדם..." (לשון השלה"ק וירא דרך חיים תוכחת מוסר אות מב) "כן הוא מידתו של הקדוש ברוך הוא, שולח איזה ענין לאדם כדאי לנסותו ואשרי האדם שה' אלוקיו תמיד במחשבתו".

פרק ג.

כשיש לו קשיים וניסיונות סימן מובהק הוא על השיבות עבודתו.

”...ואחרי זה בא ההרגשה
שמסתמא אין לו להקב”ה כל כך חשיבות בעבודתי...”

א. ביאור הנס שנעשה לכהן גדול ביום הכיפורים.

אמנם עלינו לדעת שאדרבא הקושי הזה סימן מובהק הוא שעבודתו חשובה לפני הקב”ה, וחזינן יסוד זה בעבודת כהן גדול ביוהכ”פ שבמשנה מתואר (אבות ה, ה) “עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש” ואחת מזה היה “שלא הזדמן טומאה לכהן גדול ביום הקדוש” ולכאורה - תמה ב’תוספות יום טוב’ מה רבותא יש בזה והרי הדין נותן שביום קדוש כזה אחרי שבעת ימים שפרוש הוא מכל הבלי העולם ובנוסף היו מזרזין אותו זקני העם ופרחי כהונה (עיין במשנה ריש יומא: ובגמ’ שם דף יח.) הרי הדין נותן שלא יבוא לזה.

ומביא מה שכתב המדרש שמואל בשם החסיד ז”ל ל’כי היצר טוב והיצר הרע מתקוטטים זה עם זה כשני אויבים, וכשאחד מהם קרוב להיות מנוצח יתחזק על עמדו בראותו כי כלתה אליו הרעה’, ומוסיף שכן נראה ש’הרבה מן האנשים בעת פטירתן יתחזקו וידברו דברים טובים כאילו הם בריאים’, [ובענין זה “סיפר הרה”ק ר’ יהודה מדזיקוב זצוק”ל שכאשר ביקר את דודו הרה”ק בעל השארית מנחם מווישאוווע (בנו הגדול של הרה”ק האהבת ישראל’ מוויזשניץ ז”ע) בחוליו אשר קודם הסתלקותו, נכנס שם אחד הרופאים ודרש בשלום דודו, נענה הרב מווישאוווע ואמר “הוטב לי ואיני מרגיש כלל יסורים” כששמע הרופא את דבריו נבהל מאוד והסביר, שכאשר הגוף נלחם במחלה אמנם החולה סובל יסורים אבל זה סימן מובהק וראיה ברורה לחיות הגוף, משא”כ כשאין יסורים משמע שאף הגוף נחלש ואין בכוחו ללחום את מלחמתו ואין זה סימן טוב. וסיים ר’ יודעלע ואמר בתוכחת מוסר “מדבריו למדתי גם לענין חולי הנפש, שכל זמן שהאדם מיוסר מירידתו בעבודת ה’ סימן הוא כי עדיין נלחם ביצרו, אבל כשאינו מיוסר ואין לו כאב ממצבו סימן הוא שהפסיק להילחם רחמנא ליצלן, ויש לבאר על פי זה באופן דומה, שכאשר האדם נלחם בקשיים וניסיונות סימן מובהק הוא שעולה בדרך הנכונה ויש לו חיות הנפש, אך מי שאינו מרגיש בשום תקלות צריך לבדוק אחריו”. (מפי ספרים וסופרים’ פרקי אבות ה, ה)] והנה אמרו (יומא כ.) שאין כוח לשטן לקטרג ביום הכיפורים, ולכן מתאמץ היצר הרע ומנסה ביום הקדוש בכל כוחו להכשיל את הכהן גדול בעת אשר מיקדש ומיטהר כדאי ליכנס ביום הקדוש לפני ולפנים ולהעתיר למחילת עוונות ישראל, ולפיכך שפיר הוצרך לנס מיוחד שלא יארע לו שום תקלה ומכשול.

ובדברי הגה"ק בעל תולדות יעקב יוסף זי"ע מצאנו הסבר לזה במשל נפלא למה הדבר דומה לשני ממלכות שיצאו למלחמה זה בזה, ואחד מתגבר על השני ונוחל ניצחונות אחד אחר השני ועיר אחר עיר נכנסים לרשותו של הכובש, ונראה בעיניהם שלא ירחק הזמן והארץ הזאת יהיה נתון תחת שלטונם, ויהי היום אחרי שחילות הכובש נחלו ניצחונות זה אחר זה, נראה פתאום שהגלגל נהפך ובבת אחת החלו חילות הנכבשים להחזיר ונשארו על מקומם תחת לנוס על נפשם ובחירוף נפש נלחמו בחילות הכובשים, והנה כל החיילים הפשוטים חושבים לעצמם שהנה נתהפך הגלגל ועכשיו עוד עלול להיות שהם ינוצחו על ידיהם, ולכן חושבים לעצמם תירוצים ותשובות שונות למה ללכת משדי הקרב, אבל ה'גענעראל' יודע שזו סימן טוב כי עכשיו הגיעו לעיר הבירה ששם התרכזו מיטב כוחותיהם ששמים את כל ייבם בזה המבצר האחרון, אמנם יודע הוא גם יודע כי אם יתגבר על הקושי הרי שעוד מעט קט יושלם הניצחון והוא יחזור לארצו עטור בכבוד וההדר.

והוא אשר דיברנו שכן הוא הדבר בעבודת ה' שכשרואה היצר את האדם שבע"ה מתחיל ללכת בדרך הישר ומתגבר על עצמו פעם ופעם ושנים לשבור מידה רעה, ויודע הוא שככל שיתמיד בזה יעשה לו הדבר כטבע שני ולכן מתגבר הוא בכל כוחו אך אל לנו להישבר מהקושי ואדרבא צריכים אנו לידע שסימן מובהק הוא זה שעל דרך הנכון אנו הולכים.

ב. סיפורים נפלאים בענין זה.

ו**בענין** זה נביא מה שסיפר הגה"צ ר' אלימלך בידערמאן שליט"א: עני ואביון היה החסיד ר' שמואל מקארוב זצ"ל (מחשובי תלמידי הרה"ק היחודה מלובלין זי"ע), אך קבלה היתה בידו שלא לבקש עזרה וסיוע מבשר ודם, ורק אם אחד היה נותן לו מעצמו היה מקבל, באחד הימים עמד ר' שמואל לפני פסח כשאינו בידו לפורטה אפי' שוה פרוטה, ולא מצא כסף לקנות אפי' להמוכר לכוזית מצה וארבע כוסות, ואף על פי כן לא אבה לעבור ולהיפר קבלתו ולא הלך לבקש מתנת איש, וכך התקרבו ימי הפסח כשביתו ריקם. בערב פסח ב"ד בניסן נכנס הגביר ר' שלמה קאנסקיולי ז"ל אל החוזה לקבל ברכת רבו צוה עליו הרבי לשלוח תיכף את כל צרכי החג להחסיד ר' שמואל, מיד יצא העשיר ומילא עגלה גדולה ביין ומצות וכל טוב בהרחבה גדולה ושלחה בית החסיד, העגלה הגיעה לביתו שעות מעטות לפני התקדש החג, לנוכח הרחבה זו נתמלא ר' שמואל בשמחה גדולה ועצומה על שיזכה לקיים את היום בדיצה וחדוה וביותר היה שש ושמח, שלא הוצרך לעבור על הקבלה ולא ביקש נדבה מאיש. לאחר התפילה חזר לביתו מתוך התרוממות רוח ושמחה, וכך ערך את ליל הסדר במוחין גדולים ונשגבים עד מאוד, והרגיש בנפשו שמעולם לא זכה לערוך סדר כזה...

ויהי ממחרת בליל סדר של פסח, ויפל אלוקים תרדימה על ר' שמואל, ויפקח את עיניו סמוך לחצות הלילה - כשהוא עומד לפני תפילת ערבית, כאשר התעורר בבהלה הוצרך למהר להתפלל תפילת ערבית ובאמירת הגדה ושאר סדרי הלילה כדאי שיוכל לאכול את אפיקומן לפני חצות, ומה מאוד התעצב אל לבו על סדר זה שערך בחיפזון ובמהירות.

ויהי אחר הדברים האלה בנסעו אל רבו ה'חוזה' ונכנס אל הקודש פנימה, פתח הרבי ואמר 'בואו ונחשב ונראה הסדרים שעשה ר' שמואל, הסדר הראשון היה במוחות גבוהים כשהוא משוטט בשמי העליונים - זה אינו התכלית, אולם בסדר השני שערך, אין בעולם מי שיוכל לערוך סדר גדול וקדוש ונעלה כזו...'. היינו שדייקא הסדר ביום השני שנערך בלב נשבר ובקטנות המוחין נתקבל בשמים לרחמים ולרצון יותר מהסדר שנערך ברוח מרוממת.

וסיפר הרה"ג ר' יוסף חיים גרינוואלד שליט"א: הרה"ק ר' וואלף קיצעס זי"ע שהיה הבעל תוקע אצל המגיד ממעזריטש שלפני ראש השנה למד את כל כוונות האר"י בעומק ענייני תקיעת שופר, ורשם לעצמו בראשי פרקים ושם בתוך המחזור, אולם כשניגש לתקיעת שופר בדחילו ורחימו, בצר לו מצא שכל הדרך נעלם ממנו, ובצר לו בלב נשבר ונדכה התחיל לתקוע תקיעות בלא שיכוון מהכוונות והיחודים ולבו מר עליו על שלא זכה לכוון כל הכוונות כראוי וכיאות, ואחרי זה גילה לו הגה"ק ממעזריטש שתקיעותיו השנה עלו לרחמים ולרצון לפני אדון כל עוד יותר מהשנים האחרות שבהם כיון הכוונות הראויות לכוון.

ועלינו לדעת שדייקא ע"י הקשיים והניסיונות שהאדם עובר זוכה להתקרב יותר אל ה' וכמו שהבאנו לעיל מהדגל מחני אפרים שמבאר דברי הפסוק 'אנוכי ארד עמך ואנוכי אעלה גם עלה', 'אנוכי ארד עמך' כשתתן לב ותבין שאפ"י בירידה גם כן **אנוכי היינו** ההסתרה שנסתתר עצמו ממך היינו 'עמך' הוא גם כן לטובתך, אז 'אנוכי אעלך גם עלה', היינו שתזכה למעלה יתירה וזהו 'גם עלה' וכן הוא ב'מאור עינים' (יתרו) 'שהאדם אינו יכול לעמוד תמיד על מדריגה אחד, כי 'החיות רצוא ושוב' (יחזקאל א, יד) 'שבא ומסתלק, דהיינו כשהוא דבוק בה' ית' הוא מרגיש חיות ותענוג ואחר כך מסתלק ונופל ממדרגתו ויש בזה רזין דאורייתא בטעם הדבר למה צריך ליפול ממדרגתו, וטעם אחד הוא כדאי שיבוא אח"כ למדריגה יותר גדולה, שבכל דבר צריך להיות העדר קודם הוי"ה, וכשרוצים להגביה מדריגה יותר גדולה צריך להיות העדר קודם, לכן צריך ליפול ממדריגה שהוא עכשיו."

ובזה מבאר בשפת אמת דכשהתוודע יוסף לאחיו אומר התורה (ויגש מה ג-ד) 'ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו' דהיינו שלא יכלו אחיו לעמוד מפניו כי 'נבהלו מפניו' בראותם על פניו הקדושה הקדושה הנוראה שקנה בהיותו בגלות מצרים,

אז נבהלו ובושו, באמרם אם עלה למדריגה גבוהה במצרים - 'ערוות הארץ', על אחת כמה וכמה היה מתעלה אילו היה נשאר בבית יעקב אבינו, לזה אמר להם יוסף 'אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מלשון יישר כוחכם שמכרתם אותי, כי הרבה יותר ממה שזכיתי בהיותי סמוך ובטוח בבית אבי, זכיתי דייקא מתוך ישיבתי בטומאת ערוות הארץ אחרי אשר עברתי קשיים ונסיונות, היה בידי לעלות מעלה מעלה במעלות קדושים וטהורים, יותר ממה שהייתי עושה אילו הייתי בסמוך על שולחן אבינו'.

פרק ד.

כל הנאותיו וצעריו של אדם קצובים לו מראש השנה וע"י שמתגבר על יצרו יורד לו ממדת הצער הקצובה לו.

א.

ועוד זאת שימה עלינו להתבונן בעת שאדם עומד לפני ניסיון וכן אם אינו מרגיש חשק והתלהבות בלימוד התורה ועבודת ה', ומצד שני רואה הוא את העולם הזה הנוצף בחיצוניותה, וליבו מר לו למה עליו לעבור את כל הצער הזה. וכדאי להבין כמה מתיקות וטובה מונח מוסתר בתוך הקשיים האלה נרחיב את הדברים על דרך משלו המופלא של הדגל מחני אפרים שהבאנו לעיל.

בן יחיד הוא לאביו מלך העשיר ואדיר, כלום חסר מבית המלך מקטן ועד גדול, אביו ברוב אהבתו לבנו, יודע הוא שכדאי שיוכל באמת ליהנות ממנעמי המלוכה, ויוכל להמשיך את דרך אביו האדיר ולמשול בגבורה על כל נתיניו, לא יושג תכליתו אם ימשיך להתפנק בתענוגים, בלתי התאמצות, ולכן הביא לביתו מכל רחבי הממלכה המורים הגדולים ביותר, כדאי ללמד את בנו אהובו כל החכמות והמדעים, וכן מהו ההתנהגות הנאותה לבן מלך, ותכסיסי המלחמה וכו', והנה אם בן המלך אינו משכיל אזי יסתכל על כל הדבר הזה כקושי ושיעבוד וכי למה שלח לו המלך את כל זה הרי טוב לו שימשיך בתפנוקי מעדניו, ולמה לו להתאמץ כל היום בלימודים וכו', ומאידך אם חכם הוא בן המלך אזי ידע ויבין כי הכל שנשלח לו מאת המלך הוא לטובתו כי רק אם יעזוב את כל תפנוקיו, יהיה לו הצלחה ויוכל לעשות חיל.

למה הדבר דומה למצבינו אנו: אנו בניו ויציר כפיו של הקב"ה, אהבתו של הקב"ה אלינו בניו אהוביו הוא בלי גבול ואין לתאר ולשער עוצם אהבתו אלינו וכמו שמפליג בזוה"ק (פרשת שמות) "אלמלי הווי ידעין בני נשא רחימותא דרחים קוב"ה לישראל, הווי שאגי ככפיריא למרדף אבתריה" אמנם הקב"ה ברוב חכמתו הבין כי עלינו לעבור ייסורים בעולם הזה והוא לטובתנו ואף שאין אנו מבינים למראית עין, ולב מי לא ידמע בראותנו כל הצרות העובריים על בני ישראל, אחר הדברים האלה נפשנו בשאלתינו מה יש לאל ידינו לעשות כדאי שנזכה אנו בזה לחיים של אושר בעוה"ז ובעולם הבא, כי הלא מי יאמר זכיתי לבי מחטאי וכי מי יצדק לפניו בדין. וא"כ איזהו דרך שיבור לו האדם שיזכה שיתמרקו חטאיו בלא שיצטרך לייסורים לא בעוה"ז ולא בעולם הבא. ברם ברוב אהבת ה' לבניו אהוביו, נתן לנו שנוכל לבחור היאך לקבל היסורים

ונחזי אנן במדרש (פרשת מקץ) וז"ל "אמר רבי יוחנן אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה ומתורתך תלמדנו. אין לך אדם בלא יסורים אשרי מי שיסוריו באים לו מן התורה ומבארים

בספרים הקדושים שידוע שלאדם נקצב סכום מסוים של צער ויסורים שיעבור בו במשך כל ימי חייו כמ"ש 'בזיעת אפיך תאכל לחם', וכן 'אדם לעמל יולד' וגם אם נצרך לכפרת עוונות ח"ו, ואם זוכה להמית עצמו בתורה ועבודת ה' הרי שיוּרד לו ממידת הצער הקצוב לו, ובואו ונחשב שכר מצוה והתגברות על עבירה אפי' בעת נסיון וקושי כי יורד ממנו צער ויסורים שהיה צריכים לבוא אליו, ונתאר לעצמינו בעת עומדינו בנסיון לומר לשון הרע או להעביר על מידותיו או כשאין לנו חשק ללמוד תורה וכדו', כי אילו ח"ו נגזר עלינו גזירה, בעת הזו שאנו מתגברים על הניסיון והקושי יורד לנו מסאת היסורים המגיעה לנו... ובוודאי שאין לשער שכר המצוה או ההתאפקות מהעבירה כשבאה בעת צער דהרי אמרו חז"ל (אבות דרבי נתן) "טוב אחת בצער ממאה שלא בצער" וא"כ השכר שיקבל עבור תורה כזה הוא כפול ומכופל, וזהו דברי המדרש 'אשרי מי שיסוריו באים לו מן התורה' שעל האדם לשים על לב שהרי בין כך יבואו אליו היסורים ואשרי האיש אשר ישכיל להחליפם בעסקו בתורת ה' או בלהעביר על מידותיו ושמירת עיניו בקדושה וכן בכל ענייני עבודת ה', כי מלבד מה שהרוויח את עצם לימוד התורה הרי שכרו גדול פי מאה ואלף...

ב. סיפור נורא בענין זה שקרה בדור האחרון.

ומעשה נורא שקרה בימינו סיפר הגה"ח ר' יעקב גאלינסקי זצ"ל "פעם בשהותי בבית החולים הגיע אלי רופא, וסיפר שלפני כמה ימים הגיע לאדם שהתייסר בייסורים קשים ומרים שאין הדעת סובלתן, ונאנח ונאנק, ורח"ל אפסה כל תקוה, הוא נשאר בחיים אודות להמכשירים שנתנו בו חיות כלשהן, באסיפת הרופאים הוחלט שאין טעם להשאירו בחיים, והמנהל הורה לי לנתק אותו מה'מאשינען', ואכן כך עשיתי, לא עבר כמה שעות והחולה הלך לעולמו, ל"ע.

'אמש' בא אלי אותו חולה בחלום הלילה וצעק לעברי בתערומת 'מה זאת עשית לי?' 'גאלתי אותך מיסוריך' ניסיתי לעמוד על שלי 'למה עשית את זה? דע לך שכשנשמתי עלתה למרום הודיעניו שנקבעו לי עוד ד' ימי התייסרות בעולם הזה כדאי למרק את כל עוונותי, ואילו הייתי משלימם היה נפתחים לי שערי גן עדן אבל בגללך הסתלקתי בטרם עתי ואצטרך עתה לסבול, ומי יודע כמה זמן עוד אמשך בגיהנום?'

הרופא השלים את סיפורו ושאל אותי מה ההבדל אם עובר את היסורים בעולם הזה או בעולם הבא?

אמרת לו שכידוע עולם הזה נקרא בשם 'עולם הצמצום' והעושה מצוה אחת בזה העולם פועל גדולות ונצורות בעולם העליון, ועבירה קטנה כאן פוגמת ומחשיכה עולמות. כך גם יסורים קטנים כאן חוסכים הרבה מהגיהנום, והרמב"ן כתב בהקדמה לספר איוב ששעה גיהנום נוראה יותר מחיים שלימים של יסורי איוב.

ואספר לך פעם ישב הגר"א עם תלמידיו ולמדו 'ראשית חכמה' בענין הגיהנום ואמר להם - דעו נא שכל מה שנאמר ב'ראשית חכמה' אודות היסורים הנוראים של הגיהנום הכל אמת לאמיתו, ולא כדאי להפחיד אמר כן, אדרבה, זה גרוע עוד יותר אש וגפרית ממש.

הדברים הרעישו את תלמידיו עד כדאי שאחד מתלמידיו חלה מרוב פחד, באו והודיעו להגר"א והלך אליו לבקרו, החברים חשבו בליבם שבוודאי יסביר לו שאין הדברים חמורים כל כך ... אך הוא אמר לו "דע לך שכל מה שאמרתי בעניין הגיהנום הוא אמת ונכון, וזהו רק אפס קציהו ואין לנו היכולת להשיג את נוראות ענין הגיהנום לאמיתם, אבל שכחתי להוסיף דבר אחד והוא שאין לנו מושג כמה אנו חוסכים ביסורים שמתייסרים בעולם הזה".

וכן כתב החסיד הקדוש רבינו יונה (שערי תשובה שער ד יא) כש"ישית עמלו בתורה וטרחו בה עד אשר תידד שנתו מעיניו יעלה במקום יסורים וכו'".

ועפי"ז נבין דברי הספה"ק שע"י ההתגברות על היצר זוכים לכל ההשפעות טובות, והגה"ק בעל ה'בית אברהם' מסלאנים זי"ע אמר כן על הפסוק (בראשית מג, לא) 'ויתאפק - ויאמר שימו לחם' שהמתגבר על יצרו בשעת נסיון זוכה בשכר זה לפרנסה בהרחבה, והיינו "ויתאפק" שכאשר האדם מתאפק ובולם פיו בשעת מריבה, עוצם עיניו מראות ברע וכדו' דמבטל רצונו מפני רצון ה', זוכה עי"ז ל'שימו לחם' היינו לפרנסה בהרחבה.

ג. ביאור הענין שרבי לא נהנה מהעולם הזה אפי' באצבע קטנה.

הנה באבות (פ"ו משנה ח) 'רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון בן יוחאי אומר, הנוי, הכוח והעושר והכבוד, והחכמה והזיקנה, והשיבה, והבנים, - נאה לצדיקים ונאה לעולם" ובמשנה שלאחריה "אמר רבי שמעון בן מנסיא אלו שבע מידות שמנו חכמים לצדיקים כולם נתקיימו ברבי ובבניו" ולפום ריהטיה דלישנא נבין שרבי זכה לחיים טובים חיים של עושר ואושר, ומאיך גרסינן בגמ' (כתובות קד.) "בשעת פטירתו של רבי, זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר ריבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפי' באצבע קטנה", הרי שלא זכה לשום הנאה גשמית באי עלמא ונמצא שתי המימרות סותרות זו את זו.

ומבאר הגה"ק ר' שלמ'קע מזויעהל זי"ע, ביסוד הנ"ל דקודם יצירת הוולד נקצב לאדם סכום קצוב במשקל הנאותיו כמה יהיו בעולם הזה, אבל בעבודת האדם תלוי באיזה אופן יתמלא סאת הנאתו, שאם יבחר ליהנות ח"ו ממילי דאיסורא הרי יקופח הנאתו שבאה לו ממקום אחר וחלף בחיים טובים חיים של תורה ובנים

צדיקים מאירים בתורה וירא'ש... אם באה דבר עבירה לידו והקריב את הנאתו זו מפני רצון ה' הרי יבוא לו הנאתו ממקום אחר ומידה טובה מרובה שהרי היה קצוב לו הנאה שלא השתמש בה, ועל כן ישלימו לו מן השמים השפעות טובות כדאי שיזכה להשלים הנאה זו.

ולפי זה יתיישבו דברי הגמ' הנ"ל כמין חומר שאכן רבינו הקדוש הגיעו לו הנאות שהיה צריך לקבל, והיות שלא נהנה מן העולם הזה אפי' באצבע קטנה היינו שלא נהנה בכהוא זה מהעושר שנשפע עליו וראה בזה רק בדרך לעבוד את ה' בהרבת הדעת, ומשום כן זכה ל"שבע המידות שמנו חכמים לצדיקים, הנוי והכוח והעושר וכו' " (באר החיים חנוכה).

פרק ה.

בטל רצונך מפני רצונו כדאי שיבטל רצונו מפני רצונך

א. כשהקב"ה רוצה להעניק לאדם שפע אזי שולח לו לפניו נסיון.

ועוד זאת עלינו לזכור כי עיני בשר לנו, ועל אף שבעמדינו בעת נסיון נראה לנו שדבר זה אינו טוב לנו בוודאי שאין הדבר כן ומבואר בספה"ק שלפעמים כשנגזר על האדם צרה או חיים קשים וכו' והקב"ה ברוב אהבתו את בנו שולח לו נסיון כדאי שאחרי זה יפקד לדבר ישועה בזכות עמידתו בנסיון. וכן מסופר מה שהיה בימי החתם סופר זי"ע.

עובדא ידענא בעת שהיה בהלו נרו של החתם סופר ז"ל על ראש כל בני אונגאריין אירע כי בקהל פעזינג גייר הרב דשם גר צדק, ואחר המילה לא נפסק הדם מזובו והיה לגר יסורים קשים ומרים, וגם היה בסכנה גדולה, ולא היה באפשרות לקרוא לרופא, כי שמה היה חוק שאסור לגייר שום נכרי בלי רשות מהממשלה, והיה פחד גדול לכל היהודים הסמוכים לישוב הנ"ל אם ימות הגר צדק ויתוודע הדבר, שלא יתהווה מזה סכנה לכל היהודים היושבים בערים הללו, ונבע הרב דפעזינג להחתם סופר, ואמר הגאון שאין שום עצה רק שהוא והגר יקחו העגלה, ויסעו לנהר דונא, ושניהם יפלחו לנהר על קידוש ה', הרב והגר שמעו והסכימו לעצה הזו, ובהיותם באמצע הדרך סמוך להנהר פגע בהם איש אחד ושאל היכן הם נוסעים כאן והלא כאן הוא סכנת נפשות מחמת הנהר השוטף וסוער, ולאחר הפצרות סיפרו לו את עצת הגאון הנ"ל, וענה להם הלה, כי הוא מוהל מומחה, ויש לו עפר שזורקים על מקום המילה ויפסוק הדם, וכן עשה ותיכף נתרפא הגר, ורצו לקחת את הזקן על העגלה ונעלם מתחת ידיהם, והבינו כי הוא הוא מלאך הברית אליהו הנביא, ובבואם לבית הגאון החתם סופר ז"ל לספר לו הנס, שאל ממנו הרב הנ"ל למה היה צריך לצוות להם לילך ולהשליך עצמם מנהר דונא, והלא היה יכול לשלוח את אליהו הנביא ישר לביתם, קפץ החתם סופר ז"ל ואמר: וכי בלי מסירות נפש אתה רוצה את אליהו הנביא, זה אי אפשר רק אחרי שמסר נפשו על קידוש ה' אפשר להשפיע את אליהו הנביא, ובזה יובן מה שאמר השי"ת למשה רבינו ע"ה מה תצעק אלי, כי בצעקה לבד אי אפשר לבוא לידי נס, רק דבר אל בני ישראל ויסעו, שיהיה להם הביטחון הגדול ומסירות נפש לילך אפילו בתוך הים, ובזכות זה ואתה הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעיהו

(הובא בספר 'חמד שלמה').

וכן נאמר בספר חסידים (סימן יג) לפני שהקב"ה רוצה לשלוח להאדם מתנה מסוימת, כגון בן טוב, עשירות, כבוד, וכדו', אז בא השטן לקטרטג וכי למה מגיע לו לקבל את המתנה ואז נותן הקב"ה לאדם ניסיון קשה ואם יעמוד בזה הרי כי אז יכול לקבל את המתנה מן השמים.

ב. נסיון העקידה: מה שהיה נראה לעיני בשר - ומה שהיה למעשה

ומצינו כן באברהם שאמר לו הקב"ה 'קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת והעליהו שם לעולה', הנה כשנתבונן בדבר נראה גודל הניסיון שאחרי שנות צפייה ארוכים שהתיימשך לו זרע של קיימא ואמר 'ואנוכי הולך ערירי ובן ביתי יורש אותי', זכה לחבוק את בנו אהובו ועליו אמר לו הקב"ה 'כי ביצחק יקרה לך זרע', ובוודאי שאין לשער גודל אהבתו שאהב אותו ואח"כ בא הקב"ה ואמר לו 'קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק', ומבאר בחידושי הרי"ם דהיינו שלא יניח את האהבה שאוהב את בנו יצחק אלא ילך עם כל בחינת אהבה הגדולה ועם זה יקריב אותו קרבן אליו יתברך [בזה מיישב את קושיית הספה"ק שהקשו מהו הניסיון הגדול של העקידה והרי כל יהודי ויהודי מוכן למסור נפשו עבור הקב"ה וכמו ראינו מסירות נפש אצל עם ישראל בכל הדורות]. ובעיני בשר היה נראה כי כל תקוותו עלי אדמות להשאיר אחריו בן זכר נכזבה, כי ע"י שיקיים את רצון ה' לא יתקיים בו ההבטחה, ואכן היצר הרע עמד לדרכו לשטן לו והתגרה בו בזה [עיין דברי ראש השנה דרוש מב בזה] אבל אברהם אבינו לא נבהל והתחזק עצמו לעמוד בנסיון ולא להרהר אחרי מידותיו של הקב"ה, ולילך להקריב את בנו.

אמנם כשנתבונן נראה שאדרבה, וההיפך ממה שהיה נראה לעיני בשר אכן היה, ולו יצויר שאברהם אבינו ח"ו לא היה עומד בנסיון בחשבו שע"ז לא ישאר לו

זרע הרי שלא היו נשארים ממנו דורות, כי האר"י הקדוש מביא (ספר הליקוטים פרשת וירא - ח"י - הו"ד בדברי יואל ר"ה דרוש מ"ב) שיצחק נולד בנשמתא מסיטרא דניקבא ולא היה ראוי להוליד, וכמו שאמרו בזה"ק דבעת העקדה אחר שעמד בנסיון הוחלף נשמתו [וז"ל הקדוש (ריש פרשת נח בתוספתא) ז"ל: יצחק בשעתא דהתעקד ע"ג מדבחא נפקא נשמתיה דהוה ביה בהאי עלמא וכו' ואחר כך תבת ביה נשמתיה דעלמא עילאה עכ"ל] ומבאר האר"י הקדוש שעכשיו קיבל נשמתו מסטרא דדכורא, ומאז היה ראוי להוליד.

וכן אנו רואים אצל רחל אמינו שהרי נפלה בחלקה להשתדך עם יעקב, וכמ"ש ברש"י שהיו אומרים הגדולה לגדול והקטנה לקטן, אבל אביה בגודל רמאותו החליף בבנותיו ונתן לה ליעקב את אחותה הגדולה, והוא בצדקותה מסרה את הסימנים אליה, והנה לעיני בשר היה נראה שע"י זה שהוא תווה ותמסור את הסימנים עלולה הוא ליפול בחלקה של עשו, והיה נמנעת ממנה להיות לה שבטי י-ה ולייסד את שלשלת ישראל, אבל הוא לא עשתה את החשבונות ועמדה בנסיון, אבל האמת היה שדווקא מחמת שעמדה בנסיון נושעה, כי באמת לא נגזר עליה להיות לה זש"ק, ואכן חיכתה הרבה שנים להיפקד בדבר ישועה ומביא רש"י ש'היתה מצירה שלא תעלה בגורלו של עשו שמא יגרשנה יעקב משום שאין לו ילדים, ואף עשו הרשע עלה בלבו כן והוא שיסד הפייטן (רבי אליעזר הקליר - הו"ד ברש"י) "האדמון כבט שלא לה, צבה לקחתו לו ונתבהלה" (בשמו"ע יום א' דר"ה בפיט אבן חוג) ובאיזה זכות נושעה? כתוב בתורה 'ויזכור אלוקים את רחל'

וברש"י מבאר "זכר לה שמסרה סימניה לאחותה, והיינו שמסרה נפשו על זה דבר שבעיני בשר היה נראה שח"ו עי"ז תיפול בחלקו של עשו, אבל באמת דווקא משום שמסרה נפשה וויתרה זכתה לכל.

על כן בראותינו את הדברים האלה, הבה נתחזק בעת נסיון כשעוברים אנו זמנים קשים ברוחניות ובגשמיות, ואין בנו כוח וחשק לעבודת ה', נבין ונתבונן כי מנחה הוא שלוחה מאבינו אוהבינו שברוב אהבתו אותנו רוצה להטיב לנו, וכדאי להשתיק ולסתום פיות משטינינו ומקטרגינו נותן לנו את נסיונות האלו כדאי שנהיה ראויים לאותו גדולה.

ג. גודל שכר המתגבר על יצרו

ובגודל שכר המתגבר על יצרו בשעת נסיון דרוש דרש הגה"צ ר' אלימלך בידערמאן שליט"א את דבריו הקדושים של ה'דברי שמואל' מסלאנים זי"ע שהנה בנסיון שנתנסה יוסף צדיקא כתיב (בראשית לט, ח) 'וימאן' בשלשלת ומבאר בדרך משל שיש אדם שמרוויח את פרנסתו בעבודה אצל בעל הבית אין בזה כדאי להתעשר, ואף אם יעבוד בכל יכלתו ועל אף שיקבל ממנו ביד רחבה, שאז יהיה מזונותיו מצויין לו ברווח, אבל אם יצליח ה' דרכו וישקיע בעסק טוב, בקניית דברים יקרי ערך שירדו משוויים ומכירתם בעת שיחזרו להיות כבראשונה, ובהשקעה כיוצא בו מזה יוכל להתעשר בפעם אחת בעשירות גדולה עד בלי די. ומבאר שכן הוא הדבר גם בענייני רוחניות כי בוודאי הלומד ומתפלל ועובד את ה' לפי מדריגתו בימים כתיקונם אין לשער גודל שכרו שיקבל על זה בזה ובבא, וידוע דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא מטעם שאין בכל העולם כולו וכל ההנאות והתאוות שבו כדאי לשלם על שום מצוה שמקיים, אבל לא הרי שכרו של זה כהרי שכרו שיקבל על 'וימאן' כשעומד בנסיון ועוצם עיניו מראות ברע וכדו' בכל נסיון בעבודת ה' שאז זוכה שיפתחו לו שערי גן עדן בענין הרבה יותר גדול.

פרק ו'.

איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם

ועכשיו נבוא לבאר, איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם
ויזכל לעמוד בעבודת ה', ולהתגבר על היצר.

א. יזכור כי כל ההתחלות קשות

הדבר הראשון הוא שעלינו להכיר זה שאכן בהתחלת העבודה יש הרבה קשיים וניסיונות, אבל עלינו לזכור כי היות שענין הנסיונות הוא כדאי לראות כמה הוא אהבתינו אל ה', א"כ הרי אחרי שהאדם מתגבר על הנסיונות והקשיים, משבר את המסכים המבדילים בינו לבין אבינו שבשמים, כי הרי הראה כבר את אהבתו לה', ועלינו לזכור כי בע"ה אחר שירבה בעבודת ה' יזכה להרגיש ולו במעט נועם זיו מתיקות התורה ועבודת ה', וכמו שמעיד דוד המלך ע"ה טעמו וראו כי טוב ומבאר הרה"ק ר' זושע מאניפאלי זי"ע שהוא כמשל האם שרוצה להאכיל את בנה הקטן, והוא מסרב לפתוח את פיו - אומרת לו אמו 'טעם מעט מן המאכל ותראה שזה ערב לחיך ואז תרצה לאכול עוד', הוא הדין בנידון דידן אומר לנו דוד המלך אע"פ שמתחילה לא תרגיש חשק והתלהבות לימוד התורה ועבודת ה' אל לך להיבהל, כי אם תטעם תראה כי טוב הוא, וכלשונו הנפלא של הגה"ק בעל אור החיים זי"ע "אם היו בני אדם מרגישים מתיקות ועריבות זיו התורה, היו משתגעין ומתלהטין אחריה ולא יחשב בעיניהם מלוא עולם כסף וזהב למהומה, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם".

וכן כתב הגה"ק ר' אייזיק'ל קאמארנער בספר 'נתיב מצוותיך': "ואמר לי הגאון הקדוש מוהרא"ד מבוטשאטש בילדותי בני אומר לך את דרך ה', כתיב (ישעיה מט, ט) 'לאמר לאסורים צאו', ודרשינן (תנב"א רבה - פיסקא כז) "לאסורים - אלו תלמידי חכמים שאוסרין עצמם למקרא למשנה ולהגדה", מה היה הוה אמינא שתלמידי חכמים לא יצאו מהגלות, אלא תלמיד חכם בילדותו אוסר עצמו לתורה, היצר מקטרג מאוד לבטל מדברי תורה, והתורה עליו כעול קשה כמוות, והוא יושב וממית עצמו על דברי תורה, להגות בגמרא ופוסקים, ומצפה שיזכה ללמוד לשמה בנועם זיו השכינה, והן הן סיגופים גדולים מכל הסיגופים שבעולם, ללמוד תורה יומם ולילה, ולפום צערא כך הוא השכר, ושלמה אמר (קהלת ב, ט) אף חכמתי שלמד באף וטורח ויגיעות עמדה לי בעת דוחקי, וכל זה הצער, כל זמן שנפשו גולה בגלות המר של יצר הרע, אבל כשיזכה לבחינת קרבה אל נפשי גאלה בפרטיות, וכן לעתיד בכללות כל העולם, כשיתגלה נועם ואור, עריבות מתיקות, ידידות התורה, אז תלמידי חכמים יוצאין מן המאסר והגלות, עכד"ק ודפח"ח מתוק לנפש".

וכדאי לחזק אותנו בעבודת ה' אף בעת שעדיין נראה שקשה עליו כברזל נביא מעשה שהיה שהתרחש בדורינו ומובא בספר שיחות בעבודת ה' 'ועובדא נפלאה בענין זה, שמעתי מבעל העובדא בעצמו, שלפני כחמישים שנה היה ילד כבן שתים עשרה שלש עשרה שנה, ולא היה מצליח כלל בלימודיו, כל מה שהמגיד שיעור ניסה להסביר לו, שום דבר לא היה נכנס למוחו, והיה פשוט מבלה הימים והשנים בישיבה בבטילה גמורה, יום אחד הופיע המגיד"ש בביתו וביקש מאביו שרוצה לדבר עמו כמה מילים, נכנסו שנים לחדר וגם האם עמדה מן הצד לשמוע מה בפיו, ופתח ואמר לצערי הרב צריך אני לומר לכם בשורה לא נעימה כי בינכם היקר למרות כל המידות טובות ושאר המעלות שניחן בהם, בלימוד התורה אינו מסוגל להצליח כלל והוא יושב ומבלה את ימיו בישיבה ללא שום תועלת, ופשוט איננו יכול להמשיך איתו אפילו יום אחד כי חבל על הזמן על הטירחא להסביר לו כל דבר מאה פעמים ללא שום תועלת, וזאת עצתי לכם כדאי שתפיקו ממנו את התועלת המלאה שאפשר להשיג ממנו, שתלמדו אותו עבודת חלוקת הכתבי עת ברחובות העיר, ללכת מבית לבית ולהכניס ממנו, ובעבודה זו יכול להצליח מאוד, ולמלאות תפקידו בעולם, באופן שיהיה מזה גם לכם איזה הכנסה כספית מידי חודש בחודשו, אבל ליותר מזה איננו מסוגל כלל וכלל וחבל על כל ההשקעה בו... בדברים אלו סיים את דבריו, כשפורס בשלומם הטוב ומאחל להם הצלחה רבה ועוזב את ביתם.

ההורים שנשארו עומדים משתאים על מקומם לשמע דברים כאלה על בנם היקר, ניצול השואה שכל כך ציפו לראות ממנו הצלחה בתורה, אחרי כל כך הרבה עינויים וצרות שעברו עליהם במלחמת העולם, ועתה זהו חלקם ונחלתם, פשוט פרצו בבכי ותמרורים על הבשורה הכואבת והמצערת שנתבשרו, ועל מר גורלם אשר פקד עליהם, כשנחלי דמעות ירדו מעיניהם ללא הפוגה, הבן הנ"ל בעמדו מחוץ לחדרם ושמע את קול נאקתם, נכנס ושאל אותם מה אירע שהם כל כך מתאבלים מרה, והם גילו לו את בשורת המגיד שיעור על עתיד ימי חייו עלי אדמות, בשמעו את הדברים הצטרף גם הוא לבכיייתם הרבה, ושלושתם עמדו ובכו הלבבות נשברים ונדכאים עד למאוד.

פתאום פתח הנער את פיו, ואמר בקול נהי ובכי, "אבי היקר, אמי היקרה, אני מבטיח לכם שעוד יהיה לכם הרבה נחת דקדושה ממנו... מנעו קולכם מבכי ועיניכם מן דמעה, ומעתה אתאמץ ואשתדל במסירות נפש להצליח בלימודי ולעשות פרי, הננו מבטיח לכם זאת, ועוד תרוו הרבה נחת ממנו...". ההורים נרגעו קצת לשמע דברים אלו, אבל עדיין לא ידעו לעשות עמו אחר שרבו זרקו מהישיבה, והחליטו שהיות שיש להם עוד בן מבוגר ממנו בישיבה גדולה, אם הוא יסכים להקצות בכל יום איזה שעות לאחיו הצעיר אולי יצמח ממזה איזה תקוה לאחריתו.

כמובן שהאח הגדול בוודאי הסכים לזה בחפץ לב, והתחיל ללמוד איתו בכל יום ויום כשמתאמץ מאוד בכל כוחותיו להבין את הנלמד ואינו סוגר את הגמ' כלל, אלא

מתייגע ומתייגע שוב ושוב, במסירות נפש ממש, וכך עברה איזה תקופה עד שהתחיל לראות הצלחה בלימודו, ולא עבר זמן רב עד שהילד הזה נכנס לשיבה ללמוד כתלמיד מן המניין, ועלה ונתעלה כל כך, עד שנעשה ה"מצוין" והעילוי" שבישיבה, וכהיום נמנה בין גדולי הרבנים וראשי ישיבות בארה"ב... ובמקום להביא 'כתבי עת' לכל בית ובית, הרי הוא מאיר ומכניס להם תורה וקדושה בבתייהם'.

ומוסר גדול נלמד מזה ולעניינינו אנו נראה שאל לאדם להתייבש אפי' הוא בדיוטא התחתונה ונראה שאין תקוה לאחריתו אל התייבש עצמו ויאמין שאם יעמול בזה יצליח ואף שבהתחלה יהיה לו קשה...

ב. יאמין שיש בכוחו לעמוד בהנסינות

ראיתי בספר אחד שיש עוף בכרכי הים שהנחשים והשרפים רוצים מאוד לטרפו ולאכול מברשו, אולם העוף עומד בראש האילן והנחש אינו יכול להשיגו, מה עושה הנחש פותח את פיו המלא הרס ובוזה גורם להבהיל את העוף ומגודל הפחד הרי הוא נופל לתוך לוע הנחש ושם מוצא את מותו. (ספר לקט אמרים ח"ב עמוד קמ. הו"ד בבאר החיים חנוכה).

הבה נתבונן בנעשה, הרי אין באמת שום דרך להנחש להגיע להעוף ואם העוף יתחזק ויעמוד על עמדו הרי כי אז הכל על מקומו יבוא בשלום, וכל נפילתו הוא בזה שמפחד כי אולי לא יהיה בכוחו לעמוד בזה, ואולי ... וכך נופל כפרי בשל בידי טרפו.

וממש דומה המשל לנמשל, לחיינו עלי אדמות ונקדים בדברי המדרש "שאל אפיקורס אחד את רבי יהושע בן לוי, וכי יש הרבה אלוקים שנאמר 'השמע עם קול אלוקים מדבר' [למה נאמר אלוקים שהוא לשון רבים] אמר לו והלא הכתוב אומר מדבר [לשון יחיד] אמרו לו תלמידיו אותו דחית בקש לנו מה תאמר אמר להם שנאמר קול ה' בכוח - בכוחו לא נאמר מלמד שבשעה שאמר הקב"ה אנוכי ה' אלוקיך לא אמר לפי כוחו אלא לפי כוחו של כל אחד ואחד גדולים לפי כוחם קטנים לפי כוחם, אנשים לפי כוחם ונשים לפי כוחם, ואף משה רבינו לפי כוחו".

ונוראות יש ללמוד מדברי המדרש שהקב"ה שיודע כל התעלומות ויודע בדיוק מהו כוחו של אדם וכמה יוכל לעמוד בניסיונות, והנה בואו ונחשוב חשבוננו של עולם, הרי רצונינו הוא לעשות רצונו יתברך, וכנ"ל יש בכוחנו בכוחו של כל אחד ואחד לעמוד בניסיון וא"כ באיזה דרך יכול היצר הרע לרפות את ידינו, הרי נתן בנו הקב"ה את הכוחות לנצחו, אלא שעצה זה יש בידו שאומר לאדם הרי אין בכוחך לעמוד בניסיונות ומצייר לו אותם גדולים וחזקים כפי כוחו... ואפילו אם תעמוד בהם היום מאן יימר שמחר יהיה בכוחך לעמוד בזה, וברגע שאין האדם מאמין בכוחו לנצח בוודאי שלא יוכל לנצח ומשל למה הדבר דומה לשני יריבים שנלחמים זה בזה הרי

אפילו שאחד מהם חזק מחברו אם הוא מאמין שאין בידו לנצח אזי אין ספק שלא יצליח בקרב (עין בליקוטי אמרים - תניא פרק כו) וזו טענת הבן הרשע (דברי שמואל פסח עמוד קלה) שאומר הרי מסובך אני בניסיונות קשים ובתאוות רעות וקשות, ואומר לאביו אילו הייתי במקומי כי אז לא יכולת עמוד בזה, כי חזק הוא ממנו. והיינו כי בזה הוא נפילתו של הרשע כי אינו מאמין שבכוחו לעמוד בניסיונות, ובזה נחלש לבו ומתייאש, עד שמגיע למצבו.

אבל העצה הוא - וכן אנו אומרים לבן הרשע (דברי שמואל שם) - 'ואף אתה אמור לו בעבור זה עשה ה' לי' דהרי הקב"ה נותן ניסיונות לאדם רק במה שיוכל לעמוד בהם, **ובעבור זה** נתן לו הקב"ה אותן הניסיונות כי יכול הוא לעמוד בזה, וכשישים האדם אל לבו שאין הקב"ה בא בטרוניה עם בריותיו, ואם נתן לו את הניסיונות נתן לו גם הכוחות לעמוד בזה ויחזור לעצמו כי אין הדבר תלוי אלא בו.

וביסוד זה אמר הגה"ק ר' מענדל מקאצק זי"ע לבאר מהו דאמר¹ (כתובות לג): "אלמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא", דהיינו אילו היו מכים את חנניה מישאל ועזריה לא היו יכולין לעמוד בנסיון, ואמר על כך שלכן לא הכו אותם כי גלו וידוע לפני יודע תעלומות בכמה יוכלו לעמוד ובזה ניסה אותם, אבל בזה שלא היה בכוחם לא ניסה אותם.

אמר הגה"ק בעל ה'אמרי אמת' זי"ע, לבאר, דהנה במרגלים כתיב שאמרו 'כי חזק הוא ממנו' ודרשוהו רבותינו ז"ל "אפילו בעה"ב אינו יכול להוציא כליו משם" ובפשטות הכוונה היינו שאפילו כביכול לא יכול לעמוד נגדם ח"ו, ואמר לבאר שכשהמרגלים נכנסו לארץ ישראל וראו את יושביה, אנשי כנען אשר היו רעים וחטאים לה' מאוד, חששו המרגלים שמה כשבני ישראל יבואו לאותו הארץ לא יוכלו לעמוד בניסיונות הטומאה שיהיה להם בארץ ישראל, אבל הם חטאו בזה שלא האמינו שאין הקב"ה מביא נסיון לאדם אלא א"כ יכול להתגבר על זה, ואם כן הכי נמי אם רצה הקב"ה להכניסן לארץ כנען ואמר להם (ויקרא יח, ג) 'כמעשי ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו וגו', בוודאי נתן להם את הכוחות הנצרכין לזה ושפיר יוכלו לעמוד בנסיון.

ועלינו לדעת כי אף שנראה לנו שאין בכוחינו עמוד בזה עלינו לעשות את המוטל עלינו ואז יעזור השי"ת שאכן נצליח, וכן כתב ב"ייטב פנים" (חנוכה נח), שהצד השווה ביוסף הצדיק בעת עמדו בנסיון, ונס חנוכה הוא, שהם עשו כל מה שיכלו לעשות כדאי להתגבר בנסיון עד כדאי מסירות נפש ורק אחר שכבר עשו את כל מה שביכולתם זכו לסייעתא דשמיא מיוחדת ולניסים גדולים, וכן היה ביוסף הצדיק שמצינו שהתגבר על יצרו במסי"נ אחרי שדמות דיוקנו של אביו נראית לו (סוטה לו:)² ובזכותו ניצל מן החטא, וא"כ לכאורה מה הרבותא של יוסף הצדיק, אבל האמת הוא שמכיוון שהוא עשה כל מה שהיה אפשר לו לעשות עד כדאי מסירות נפש, לכך זכה לסייעתא דשמיא שנראתה לו דמות דיוקנו של אביו ועל ידי כך עמד בנסיון וכמו כן

החשמונאים היו מתי מספר ואף על פי כן למען כבוד שמו ית' הלכו למלחמה במסירות נפש נגד המוני יוונים ובוודאי עשו כפי כוח האנושי לעמוד כנגדם אבל אח"כ כשפסק כוחם זכו ל"ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם רבת את ריבם..."

ויש לנו להתבונן בזה כי יוסף בעת עמדו בנסיון ידע שאין בכוחו לעמוד בזה, והיה מקום להתייאש, כי למה לו להתגבר על יצרו אם בין כך יפול בסוף לרשתו, אבל יוסף לא עשה חשבונות ועשה ככל שביכלתו, ולכן זכה למה שזכה, ומובא בספה"ק (עיין זכרון שמואל להגה"ק ר' שמערי"ל מאסטר אוזע ז"ע, הו"ד בנטעי אשל) שבעמדו בניסיון הועיל לא רק לעצמו אלא אף ליהודים בכל הדורות, שבכוחו ובזכותו של עמידתו בנסיון יוכלו למאן ולעמוד בניסיון ולסרב ליצר הרע, וכן החשמונאים שעמדו קומץ יהודים לומדי תורה, שאינם בקיאים בדרכי המלחמה, והיו צריכים להילחם עם צבא גדולה מהם הרבה שיודע ומכיר בתכסיסי מלחמה, והיו יכולים להתייאש ולומר מה לנו ולמלחמה הזאת, אבל הם הלכו ועשו כל מה שביכלתם עד שנצחו את היוונים ובנו את ההיכל, ועד היום זוכים אנו לההשפעות מאותו ההתגברות....

ג. ללכת בהדרגה

פעם ישבו חבורת אנשים צעירים ודיברו בהתפעלות בעשירותו של פלוני, אחד סיפר על גודל הצלחתו במכירת אלפי אלפים חפצים מהדברים שהוא עשה, ואילו השני סיפר על מאות דירות וקרקעות שיש ברשותו, וכן המשיכו כל אחד לתאר את גדלו ואת עשירותו, והנה השומעים המה ראו כן תמהו כי לאדם אחד יש כל כך הרבה נכסים, והתפעלו מגדלותו וכוחו, היה שם חכם אחד וקרא ואמר אני איני מתפלא על הצלחתו הרבה כיום, כי הרי בוודאי מי שיש לו כ"כ הרבה דירות וחניות הרי מן הדין שירוויח אלפי אלפים, אבל התפעלותי הוא על ההתחלה של אותו פלוני, זוכרני כשנכנס לראשונה בעסק, כמעט שלא הרוויח לפרנסתו כי אם לחם צר ומים לחץ, ובמסירת רות צירף בידו פרוטה לפרוטה מן המעט שהיה לו כדאי להקים את בית העסק וגם אז בהתחלה לא ראה הצלחה בעסקיו, אבל הוא לא אמר נואש והמשיך עד שהגיע למדרגתו כיום.

המורם לנו מזה כי הצלחה הוא אינו ענין שבא בבת אחת ועוד לא נולד האדם שנולד לאיש מצליח, כי אם לכל אחד היה התחלות קשות ונפילות ורק כשהתגבר על עצמו ולא אמר נואש, הגיע למה שהגיע. והנה אם אחד שרואה הצלחתו של מאן דהו רוצה להיות כמותו והוא עושה את אותן הדברים שהגביר עושה, בוודאי לא יצליח כי דרך ההצלחה הוא דווקא כשמתחיל בדבר קטן ובמעט מעט מוסיף והולך.

ומבאר הישמח משה שכן הוא הדבר ברוחניות, שכשאנו מתחילים בעבודת ה' ורוצים להגיע לשלימות הנרצית עלינו לדעת כי אי אפשר להגיע לשם כי אם במדרגיגות אחת לאחת ולא יפליג יותר מידי, וכך יוכל לבוא בע"ה לשלימות הרצויה.

סיפר הרב החסיד ר' אברהם מרדכי מלאך (בעת סעודת מצוה בסיום מסכת פסחים בחבורת יסודי התורה): הכרתי יהודי שגר בבני ברק, אשר לא מכבר הלך לעולמו זקן ושבע ימים, היהודי הנ"ל היה ירא שמים מרבים, ובמיוחד היה ניכר בו התמדתו המיוחדת בתורת ה' ולא מש מפיו יומם ולילה, ואפילו בהיותו על ערש דוי לא עזב את התורה ובכל רגע עסק בה, בהזדמנות שאלתי אותו איך זכה להתמדה היוצא מן הכלל, ענה לי 'הכל בא מכוחו של אותו הדרשה ששמעתי בבחרותי', וסיפר לי מעשה שהיה כן היה.

אחרי המלחמה הנוראה כשעוד היינו שבורים ורצוצים מעומק המכה אשר היכנו, נתקבצנו קבוצה של בחורים צעירים שנשארנו מן הפליטה, התחזקנו האחד בחבירו באמונה ועבודת ה', והימים ימי הדין המתקרבים ובאים וגמרנו בדעתנו להתאסף ביחד ולהתפלל את התפילה ברוב עם, כבשנים קדמוניות, בינינו היה יהודי אחד שגם הוא היה אוד מוצל מאש, ומידי דברי בו ראינו שהוא תלמוד חכם גדול, והפצרנו בו שהוא יהיה לנו לראש בעת התפילות וישא דברי חיזוק, הוא הסכים בקשתנו, יכול אתה לתאר לעצמך את התפילות שנאמרו מלב נשבר ונדכה, דמעות נשפכו כמים, וההתעוררות היה גדולה, ואז לפני תקיעת שופר ניגש היהודי הנ"ל לשאת 'תקיעת שופר דרשה'. לא היה זה דרשה של מילים כי אם בכיות ויללות, נהרי נחלי דמעות נשפכו במעמד הגדול הזה כל אחד נזכר בצרותיו שלו וביחד התפללנו לעתיד חדש, כך היה גם ביום ב' דראש השנה.

הגיע יום כיפור לפני כל נדרי וכיבדנו גם הפעם את המגיד לשאת דברים, אז היה כבר יותר רגוע, והוא התחיל בקול נרגש לדבר על אודות חשיבותנו הגדולה בהיותנו אודים מוצלים מאש ונשארו באמונתנו כבימי קדם למרות הניסיונות הגדולים והעצומים שעמדו ועומדים בפנינו, הפצרנו בו שידבר דברי כיבושים כנהוג, ואז אחר התבוננות קצרה פתח ואמר אספר לכם מה שקורה עכשיו בשמים ממעל.

- "עכשיו לאחר המלחמה" אמר "היה בשמים אסיפה מיוחדת. והסיבה שבשנים האחרונות יש שקט בגיהנום המקום ריק מאנשים, כי הלא כל היהודים שנעקדו על קידוש ה' בידי העמלקים ימ"ש יצאו מן העולם הזה נקיים, ומיד בהגיעם לעולם הבא נפתחו להם שערי גן עדן, בראותו את המצב ה'מר' כינס הס"מ את שליחיו לאסיפה לידע את המעשה אשר יעשון כדאי חלילה להביא אנשים לגיהנום, עמד אחד ויעץ שיתנו בלב היהודים המוצלים את תאוות הממון ובכך להטרידם מן העולם, אולם עצתו לא התקבלה 'הרי אין תקוה לזה, כי הרי היהודים האלו בודדים הם בעולמם הרי נשארו בעולם אחד מעיר ושניים ממשפחה, וכי למה להם כסף...'. נענה השני ואמר כי לדעתו צריך לנסותם בשמירת עינים, אבל גם לזה לא הסכימו 'הרי מדובר כאן בבחורים שאיבדו את עולמם, נתייסרו בכל צער ויסורים שבעולם ונשארו נאמנים לה' ולתורתו הק', ובוודאי גם על זה הניסיון יתגברו.

ואז נעמד ראש המסובים הלא הוא הס"מ בכבודו ובעצמו ואמר 'הטו אוזנכם ושמעו לעצתי שנעזוב להם לנפשם ללמוד ולהתפלל, להתנהג בחסידות וכו', ואם

תשאלו וכי איך נצודם ברשתנו, עצתי נאמנה לכם הוא, שנעבוד רק על זה שיקבלו עליהם הרבה קבלות טובות אבל 'למחר'.

על זה הודו כולם והסכימו בפה שלם כי מוטב שיקבלו עליהם קבלות גדולות למחר ובלבד שלא יקבלו קבלות קטנות להיום. כך סיים המגיד את סיפורו, והסיק כי עלינו לדעת כי אם נרצה להצליח לבנות מחדש את העולמות שחרבו, הרי שיותר טוב לנו אם נקבל על עצמינו קבלות קטנות שביודעינו ומכירינו שנוכל לעמוד בזה, מלקבל דברים גדולים למחר, וכמבואר בספה"ק 'צא הלחם בעמלק מחר' שיש לנו להילחם עם עמלק הוא היצר הרע של המחר שעצתו לנו הוא לקבל על עצמינו קבלות גדולות למחר.

ואמר אז משמיה דהגה"ק ר' ישראל סאלאנטער שאמר שהיצר מסכים שהאדם ילמד חמש שעות למחר משנלמד חמש דקות להיום, כי אז בטוח הוא בהיום הזה, ולמחר כבר נקל יהיה עליו להתגבר על האדם שגם בזה לא יוכל עמוד.

- 'זהו סוד הצלחת' הסיק היהודי אלי ואמר 'אז ברגעים הללו הבנתי כמה חשוב בעיני ה' כל רגע ואכן כך עשיתי וקבלתי על עצמי קבלות קטנות שיכולתי לעמוד בהם וכך עליתי ממדרגה למדרגה...'

ויסוד זה עלינו לשום אל לבבינו כי מטבע הדברים כשהאדם הוא בהתחלה ומרגיש בהתלהבות וחשק רצון עז לעבוד את ה' יותר ויותר, וכן כשנתעורר לעבודת ה' אחרי שלמד בספרי יראה וכדו', הרי נפשו חולת אהבה ומשתוקק בלבו לעבוד את ה', ומקבל על עצמו דברים גדולים שלא יוכל לעמוד בזה, וזו הוא מעצת היצר. שכתב וזהו לשונו: **'ו'בעינינו ראינו רבים מן החסידים שנעשו משוגעים חס ושלום, או בעלי מרה שחורה, ומאין נמצא הדבר הזה, אם מן התורה אדרבא התורה עוד משמחת את הלב... אבל הענין כי אנשים ההם הם הרוצים לעלות אל ה', והסולם נעלמה מעיניהם, כי אינם עובדים את ה' יתברך בהדרגה, ותופסים דבר שאין שייך להם בלי שום קריאה ורשות מן השמים'.** (אוהב ישראל ליקוטים חדשים ויקרא, ד"ה ויקרא).

ולכן זהו הדרך הישרה שיבור לו האדם, שיקבל על עצמו, בישוב הדעת, קבלה שנפשו יודעת שיוכל לעמוד בזה בכל יום ויום, ויזכה לעלות 'ממדריגה למדריגה עד שנזכה לבוא למעלת אבותינו אברהם יצחק ויעקב (מתוך תפילת הגה"ק ר' אלימלך מליזענסק ז"ע).

ד. ע"י התבוננות ולימוד בספרי יראה וחסידות

השפת אמת אמור תרמ"ג ד"ה במצות מפליג בגודל ענין מסירות נפש "משמע שבמצווה זו של מסירות נפש לקדש שמו יתברך יכול כל אדם לתקן כל מה שנברא בעבורו", דהנה אמרי' בגמ' ע"ז פ. גבי רבי אלעזר בן דורדיא שהיה בעל עבירה גדול ופעם בא לידו דבר

עבירה ומסר נפשו על קדושת שמו, ואמרי' שם "בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת" והנה לכאורה יש להתבונן בזה "שהרי כל אדם נשלח לזה העולם לתקן תיקונים שונים על ידי עבודתו כפי שורש נשמתו ויעודו, ואם כן אותו המוסר נפשו כיצד תבוא נשמתו לידי תיקון, אלא וודאי שעל ידי מסירות נפשו נפעלים כל התיקונים בבת אחת..." ומוסיף השפת אמת כי כל הנ"ל נאמר במוסר נפשו למיתה למען כבוד שמו, אבל "עיקר מסירות נפש הוא כשאדם חי עלי אדמות ומתגבר באופן תמידי על הנסיונות הפוקדים אותו יום יום, יותר מהנהרג שאינו מוסר נפשו כי אם פעם אחת, אכן הוא ענין חיפזון ומהירות, אבל מה שהאדם פועל ביטול הרצונות בימי חייו ביישוב הדעת ובמתנות הוא נאה ביותר".

ובאלו הדברים יבוא האדם להתחזק בעמדו בעת עמדו בעת נסיון, שפת אמת (פרשת וישב שנת תרל"ז ד"ה במדרש וימאן- הו"ד בבאר החיים), ומבאר בהקדם דברי חז"ל במדרש (בראשית רבה פרשה פז, ה) שבעת נסיון ע"י אשת פוטיפר אמר לה יוסף הצדיק "למוד הוא הקב"ה להיות בוחר מאהובי בית אבא לעולה, לאברהם... אשמע לך ושמא אבחר לעולה ואפסל מן הקרבן" שיש בזה "מוסר השכל ולימוד לדורות איך להתגבר על יצר הרע, שהרי אם היה הקב"ה מצוה לאדם שיעלה את עצמו לעולה בוודאי היה מרוצה לעשות כן, וכן אם היה בא אליו גוי אלם ואומר לו פלח לעבודה זרה ואם לאו אני נוטל את נפשך, בוודאי לא ימצא מי שלא ימסור נפשו על קידוש ה', [עיי' בתולדות יעקב יוסף (פרשת בא ד"ה דבר נא) שהביא בשם אשה אחת ממעזיבו' שאמרה "יפה בחרנו לנו את אלוקינו, אבל השי"ת גם יפה בחר בישראל שהרי פייוויש איש קל ומקדש שם ה' יתברך", וצדיקים ביארו (הובא בנטעי אשל) שמעשה שהיה כך היה, שהיה יהודי אחד קל דעת בשם 'פייוויש' ופעם גנב בבית תיפלה של הגויים ותפסוהו ודנוהו למיתה, ואמרו לו שאם יסכים להמיר את דתו לעבור לדתם יפטרוהו מעונש לגמרי, אך הוא לא הסכים בשום אופן והדליקו מדורה גדולה בחבית עם זפת והכניסוהו שמה, והוא רקד שם בתוך הזפת ושר ואמר "ב"ה איך בין א יוד, ב"ה איך בין א יוד".] ועצה זו מצא יוסף הצדיק "איך לגרש את התאוה עד שמיאן בה" דהתבונן בעצמו כי הרי הוא מוכן ומזומן למסור נפשו להקב"ה "אם כן איך ישמע לעצת היצר בדבר שאין בו סכנת נפשות" ואדרבא אם יתגבר הרי הוא קדוש מחיים כמו אותם קדושים המוסרים נפשם על קידוש ה' "והאמת כי חשבון זה מסייע לכל איש ישראל להצילו מדבר עבירה, בהיזכרו אשר הוא מוכן למסור נפשו בעבור ציווי הבורא", וזה אמר יוסף להאי רשיעותא, הלא אילו הקב"ה ביקש ממנו למסור נפשו ולעלות לעולה על גבי המזבח בוודאי הייתי עושה את רצונו יתברך שמו, וכל שכן בנסיון זה שיש בידי להמשיך לחיות שבוודאי עלי להתגבר על עצמי ולא לעבור על רצון קוני אלא לעשות לו נחת רוח.

וכדברים האלה כתב הגה"ק האור לשמים' זי"ע (חוקת ד"ה עלי באר) בשם הגה"ק מלובלין זי"ע בענין עקידת יצחק שאמר המלאך לאברהם (בראשית יב, יג) 'והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו' שהראהו הקב"ה לאברהם 'איל אחר' - דהיינו שיש עוד עקידה מלבד זה ה'איל', והוא כאשר האדם עומד ש'נאחז בסבך' היצר בעמדו בעת נסיון

שהיצר הרע עומד לנגדו לשטנו מלשעות אל מצות ה', ומושכו אחר תאוותיו, והאדם עומד על שלו ומבטל את רצונו מפני רצון הבורא יתעלה, הרי זה חשוב כעקידה ממש, ומסיק 'בקרניו' שהוא מלשון כי קרן עור פניו שמות לד לה שהעומד בנסיון יזכה לאור הגדול.

ובאותו יסוד אמר הגאון ר"י הוטנער זצ"ל לבאר בטעם תקיעת שופר שנעשה לזכר העקידה לקרני האיל שהיה בעקידה, ולכאורה למה לא יעשו ה'זכר' לעקידה עם המאכלת... ובהנ"ל יתבאר שפיר, כי רבים הם המסכימים לפשוט צאוורם לשחיטה למען כבוד שמו, אבל אותו קרן האיל שנאחזה 'בסבך' בקרניו, כלומר אותם הנסיונות קטנים של הימים הרגילים להעביר על מידותיו ולבלום פיו בשעת מריבה, או לעצום עיניו מראות ברע וכיוצא בו, זה יעלה בקושי אפי' יותר ממסירת נפשו בפועל.

וכן מתאר הגה"ק ה'בית אברהם' (שבועות עמוד ק"ס) מה שהיה בשולחנו של הגה"ק ר' משה מקאברין זי"ע וז"ל: "הרה"ק (ר' משה מקוברין זי"ע) הרעיש מאוד בשולחנו הק' על מאמר הכתוב 'דבר אתה עימנו ונשמעה ואל ידבר עמנו א' פן נמות', מה היה הפחד שלהם שימותו ממדריגה כל כך גבוהה מכלות הנפש לה', הלא זה הוא התכלית אשר איש יהודי משתוקק שיזכה להגיע לזה. ומיד נתעלף עד שהיו מוכרחים לקחת אותו לחדרו. ואח"כ בסעודה שאחריה השיב על זה. שיש להשי"ת הרבה מלאכים ושרפים שעל ידי שאומרים פעם אחת שירה לפניו ית', יוצא מהם כל הכוח והחיות שבהם עד שמתבטלים במציאות, ונדבקים באורו יתברך ולמקור מחצבתם, ומזיעה היוצא מהם בעת שאומרים שירה נעשה נהר דינור כולו אש, ובכל זה רצונו יתברך בבריאת עולם הזה שתתגלה מלכותו גם בעולם השפל על ידי העבדות של עם ישראל. ומזה יראו בני ישראל פן נמות. ולא יוכלו לקיים עוד המצוות בעולם הזה ואין זה רצונו ית' כי כלום חסר לו מלאכים ושרפים שעובדים אותו בבחינה זו, אצל המלאכים כד חלפא שעתא סיומא דלעלם אבל עדב יקר אחסנתיה-ה, עבידין לי-ה חטיבא בדנח ושקעתא, שתמיד עומדים בפני נסיונות חדשים שצריכים על זה מסירות נפש, ומסירת נפש תמידי זה קשה יותר ממסירת כל נפשו להשי"ת בפעם אחת, כמאמר חז"ל (כתובות לג:) אלמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה הוּו פלחו לצלמא..."

וכתב הגה"ק ה'ייטב לב' (ייטב פנים הושענא רבה הקפות אות יב) דכשאדם קם בזריזות בהשכמה לעבודת ה', הרי הוא בבחינת מסירות נפש ממש, כי נפש הוא מלשון רצון כדכתיב (בראשית כג כח) "אם יש את נפשכם", ופירוש רש"י נפשכם - רצונכם, והיינו שע"י שהאדם קם ממיטתו ומקריב את רצונו והנאתו להקב"ה הרי הוא בבחינת מסירות נפש עכ"ד.

ואחרי שידענו גודל יקרת ההתגברות בנסיון שכמוהו הוא כמסירות נפש בפועל ממש, ויכול לתקן את כל אשר עליו לתקן ולקרוע את גזר דינו, א"כ למה בשעת הנסיון אין בכוחנו להתגבר.

והנה הבה נתבונן אם יבוא פלוני ויאמר לנו: "יש לנו עכשיו כמה דקות פניות, בוא ונדבר לשון הרע"... האם נשמע לו? פשיטא שלא! מה זאת עלה על דעתך לחטוא בחטא חמור...

- "לא הבנת את כוונתי" אומר לנו ה'חבר' "לא התכוונתי שתדבר סתם כך לשון הרע... יש קרן מיוחדת שהוקמה לזאת המטרה שכל מי שידבר לשון הרע יקבל חמש מאות דאלער טבין ותקילין על כל רגע של דיבור לשון הרע... כך שאם נדבר שעה נגיע לסכום גדול מאוד..."

מה היינו אומרים לאותו אדם, 'מה אתה חושב שאני אמכור את נשמת בניזיד עדשים איזה מין הצעה אתה מביא לפני? חס ושלום. לא אדבר לשון הרע גם תמורת חמש מאות דאלער ויותר...'

אבל ה'חבר' אינו מרפה - "על כל רגע לשון הרע תקבל מליאן דאלער..."

- האם חושב אתה שתצליח לשכנענו גם אם תיתן לי אלף אלפים לא אסכים למכור את נשמת לשטן, הרי אומר אני בכל בוקר וערב בכל מאודך...

כל איש יהודי אשר נשמה אלוקית חקוק בתוכו יסרב להצעתו, וא"כ איך יכול להיות שבישיבה בחברת כמה אנשים ובלהט הדברים יוצא מפינו לשון הרע ורכילות... והכל מבלי שנקבל שום שכר?

וביאור הדבר הוא שההבדל בין שתי המקרים הוא ההתבוננות שאם בא אלינו אדם בהצעה נסרב לו כי אין אנו רוצים לעבור על מצוות ה', אך כשאנו באמצע שיחת חברים הרי שפעמים 'מבלי משים' יוצא מפינו לשון הרע ח"ו.

ועל כן זאת העצה היעוצה ללמוד בספרי יראה וחסידות, המאירים לנו את הדרך נלך בה, וכמה יש להתרחק מלמרוד בה', וכן כשנגיע לעת נסיון עלינו להתבונן האם ח"ו נוכל להיכשל בעבירה ולהיזהר ממנו.

ה. ע"י שמירת עיניו ומחשבתו בקדושה

ומבואר בספה"ק שאם ח"ו אין האדם שומר את עיניו בקדושה וטהרה הרי דין גרמא בנזיקין, שלא יחשק לעבוד את ה' ומאבד את ההתלהבות והחיות לעבוד את ה', ומידה טובה מרובה אם שומר את עיניו בקדושה הרי שזוכה שיאירו עיניו בתורה וכמ"ש התפארת שלמה ששמירת העינים הוא היסוד לקדושת האדם וממליץ בזה בלשון הכתוב *איה הקדשה - הוא בעינים*

וכן מבואר בספה"ק בלשון הפסוק 'עפעפיך יישירו נגדך ועיניך יאירו במאור התורה פניך יזהרו כזוהר הרקיע'. "הכוונה כשתשמור עפעפיך לסותמן מלהסתכל בדבר

רע, אז תזכה שעניך יאירו במאור התורה, לפי שהעוונות הוא מסך המבדיל מלהבין בתורה, וכיון שעפעפיך יישירו מלהסתכל בדבר רע, תזכה שעניך יאירו במאור התורה" (מדרש האתמרי עמוד שעז' ה"ד בספר קדושת העינים).

ומידה טובה מרובה ואם שומר את נפשו בקדושה, ועוצם עיניו מראות ברע, זוכה שיאירו עיניו באור התורה, וכמ"ש ב'דברי שמואל' (פרשת ראה) 'בנים אתם לה' אלוקיכם וגו' (דברים יד, א) הנה כמו שדרשו חז"ל (ב"מ פז.) בפסוק 'אברהם הוליד את יצחק' (בראשית כה, יט) שהיה קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל כי אברהם הוליד את יצחק, בדומה לזה צריכין ישראל להיות בבחינת בנים לה' אלוקיכם היינו שכל רואיהם יכירון כי הם בני קל חי, ואף שאמנם כל אחד נברא בצלם אלוקים אך עיקר הצלם הוא בפנים, ועיקר הפנים הוא העיניים כמאמר חז"ל (תענית כד.) "כל כלה שענייה יפות אין כל גופה צריך בדיקה", על כן הכתוב אומר (דברים שם). 'ולא תשימו קרחה בין עיניכם' לא תפגמו את העינים בהסתכלות אסורה כי רק באופן זה ישרה עליכם צלם אלוקים אבל הפוגם וכו' חס ושלום סר ממנו צלם האלוקים ודומה למת שאין עליו הצלם הקדוש."

ו. ע"י תפילה

ובעיקר עלינו לדעת תמיד ש"אחר כל העצות אין עצה כהמבקש ומתחנן לפני השי"ת, ובוטח ושווען עליו ועל חסדיו ועל גודל אהבתו לעמו בני ישראל, ומתקרב אל

חסדיו ויראיו". (הנהגות יקרות להגה"ק בעל יסוד העבודה - ח"א).

וכמה מתאוה ומשתוקק אבינו לשמוע את קולינו, כשמבקשים אנו על עבודת ה', ומפרש הגה"ק בעל ה'בית אברהם' (הו"ד בבאר החיים פסח) את דברי דוד המלך עליו השלום (תהילים צג, ד) 'מקולות מים רבים אדירים משברי ים אדיר במרום ה', דהכי קאמר, מקולות הזעקה והבקשה שהאדם צועק להקב"ה להינצל מן המים שרומז לתאוות רעות שהם רבים אדירים וקשה לאדם לעמוד ולהתחזק כנגדם, והוא במר לבו צועק אל ה' ומתפלל לזכות למשברי ים לקרוע את הים ולצאת מזה, כלומר שלבו סתום ומטומטם והוא יבקש שהקב"ה יקרע את ערלת הלב מעליו וכל המסכים יתפוגגו ויתבטלו, באותה שעה צריך לדעת כי אדיר במרום ה' דהיינו שיקר בעיני ה' תפילה זו יותר מכל השירות ותשבחות שמלאכים ושרפים אומרים לפניו יתברך.

ומבואר בספה"ק תפארת שלמה שכשאדם עומד ומתפלל ומבקש על נפשו, הרי שבודקין אותו אם ראוי הוא שיתקבל תפילתו, אבל כשאדם מתחנן אל ה' שיושיעו מהיצר הרע שמפריעו מלעבוד את ה' תפילתו מתקבלת, אפילו אם אינו ראוי.

א. מעלת זקדושת נרות החנוכה

"ולכן התקינו הצרכה שעשה ניסים ללצותינו זימים ההם בזמן הזה... הנם שראו לצותינו ונצאיים הקדמונים ונאנשי כנסת הגדולה שעשה גם כן פעולה במעשיו הטובים, שאלו החסדים נתגלה בכל שנה ושנה ובכל דור ודור, ומאירים אלו הניסים לפי גודל מעשיהם אשר עשו הקדמונים שיתגלה תמיד, עשאום יום טוב... וזה היה כונת אנשי כנה"ג שעשה ניסים ללצותינו זימים ההם בזמן הזה, כלומר שאלו החסדים והניסים וההארות שהיו אז זימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול נתגלה עד עכשיו בזמן הזה..."

(קדושת לוי - קדושה ראשונה)

סיפר הגה"ק החידושי הרי"ם זי"ע (שיח שרפי קודש- חנוכה אות ל"ח) על הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע שהגיעה אליו חסידים מן המרחק לחזות בצילו בימי חנוכה, כשנכנסו לקבל שלום שפכו את ליבם בצר להם, על 'מוסר' אחד שעושה להם צרות רבות ורעות על כל צעד ושעל, ובקשו מהרבי ברכה להינצל ממנו, ויהיה כאשר שמע החוזה את שמו הגיב להם בתמיהה "ער לייכט דאך אין אלע עולמות" (-הרי הוא מאיר בכל העולמות) החסידים נתפלאו לשמוע את דבריו כי בידעם ומכירם את מעשיו הרעים של אותו מסור, משעברו הימים והמסור לא חדל ממעשיו הרעים חזרו החסידים להחזרה ושוב הזכירו לפניו את מעלליו אשר עולל לנו, והנה לגודל שמחתם כשהזכירו את שמו מיד ענה החוזה שרואה הוא מי הוא זה ואיזהו אותו איש בן בליעל והבטיח לפעול עבורם ישועה מאת ה', ואכן לא עבר הרבה זמן וניצלו מאותו מסור, אך בעיני החסידים נשאר לפלא מה שהזכיר רבם בפעם הראשונה שהזכירו את שם המסור ואמר שמאיר בכל העולמות, אמנם לאחר בירווי דברים נודע להם שבאותו זמן שהזכירו אותו לפני החוזה עסק בנרות החנוכה, ולכן אכן האיר בכל העולמות.

המורם מזה גודל קדושת נר חנוכה, שאפי' אדם שפל שקיי"ל עליו מורידין ולא מעלין (ע"ז דף כו - והיינו שמותר לגרום למותו) אמנם כשזכה להדליק נר חנוכה האיר נשמתו בכל העולמות, והאי זמנא הוא דקגרים להתקרב אל ה'.

והן הם דברי הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע "יש בתוה"ק ד' בחינות שהם בסוד ד' יסודות אשר רוח מים עפר, וכל אחד ואחד לפי מעלתו ומדריגתו כן נתגלה לו אור התורה, לכן זה שמתגבר עליו יסוד העפר גם התוה"ק נתגלה לו בבחינה זו ותיכף כשפותח הספר ורוצה ללמוד נמשך עליו העצבות והעצלות מיסוד העפר ומפילו לשינה ודורמיטא ומוכרח להפסיק מלימודו והוא בחשכות גדול ר"ל.

ולכן האיש הזה צריך להתאמצות והתחזקות רב להשתדל לעורר עצמו משינתו בבחינת עורו ישנים משנתכם, והוא על ידי שימרמר רוחו וישבר לבו בקרבו לפני הש"י שיעורר רחמיו עליו שיוכל לעורר לבו באהבה ותשוקה לשמו ית'... ולכן בחנוכה ע"י הדלקת הנרות שאנחנו עושים במעשה, אז הוא העת הכושר שיתבונן האדם בינו לבין קונו לעורר עצמו משינתו שהיה מצד התגברות יסוד העפר אשר הלך חשכים ולא ראה אור, ויתחיל מעתה לעורר תנועת החיות אלהות שבט, שיהיה לו כסיפה ותשוקה גדולה לעבודתו ית', שיהיה לבו ובשרו ירננו אל אל חי בשירות ותשבחות והלל והודאות, ועל ידי זה יש בכוחו לעורר התעוררות

דלעילא בכל העולמות... שיהיה נשפע משם כל השפעות קדושות, ויזכה ליתרון האור החכמה שיאיר לו בכל אבריו" (מגן אברהם)

ופוק חזו כסף נבחר לשון צדיק ה"ה הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע על דברי הגמ' "מצוותה עד שתכלה רגל מן השוק" וז"ל "נראה לפרש כן שהנה יש באדם יצר הרע והוא מתאוה לחומריות וגשמיות, וזה מורגל אצל האדם מנעוריו, כי היצה"ר בא לאדם משעה שיצא לאוויר העולם, והנה התאוה מקרי שוק... ולזה במצוות נר חנוכה הוא מסוגל לזכך את החומר וההרגל שנעשה כבר טבע אצלו, וקשה לו להיפרד מתאוותיו, ונר חנוכה מועיל להפרידו מזה. וזה הוא שמדליקין נר חנוכה עד שתכלה רג"ל מן השו"ק שהנר חנוכה יביא לידי כך שיכלה הרגל היינו ההרגל מן השו"ק דזה התאוה כנ"ל, אלא אדרבא יתרבה אור התורה אצלו."

...ובכל שנה ושנה כשמגיע זה הזמן מופיע קדושת הכהן בהדלקה זו, וכל אחד מישראל החפץ באמת, אף אם הוא אחוז בסבך העוונות ושחה לעפר נפשו יוכל לזכות לתשובה שלימה, ולהרגיש קדושת הימים האלה להמשיך על עצמו ועל כללות ישראל נר מצוה ותורה אור, להאיר מתוך חשיכה בכל העניינים ברוחניות וגשמיות. (ישמח ישראל חנוכה אות א')

והנה לב יודע מרת נפשו כי לפעמים מרגישים אנו רחוקים מה' ומתורתו הקדושה, מחמת החטאים המרובים שמהווים מסך המבדיל בינינו לאבינו שבשמים, ואפילו אם שבנו עליהם בתשובה, יש דברים שנקטינן בהם שאין מספיקין בידו לעשות תשובה, ושעות קדושות אלו הן הזמן לשוב בתשובה מעומק הלב כמ"ש הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע

"ולכן באמת בחנוכה יכולין לעשות תשובה, אפי' אותן שהן ממעכבי התשובה, מכל מקום מבואר ברמב"ם (הלכות תשובה פ"ד ה"א וה"ב) הטעם על כ"ד דברים המעכבין את התשובה, שעיקר הוא שאין מספיקין בידו לעשות תשובה, אך שאינו יודע לשוב, אבל בחנוכה שיש עזר ממעל, גדול כוח התשובה ואפי' על כ"ד דברים אלו יכול לעשות תשובה...

ולפי עניות דעתי שלפי מה שכתבנו שגור חנוכה הוא לרמז לקרב רחוקים מאוד גם כן לקדושה, ואם כן יש בחנוכה מקום לשוב אפי' על אותן עבירות שאין להם תשובה וכו', כי הטעם שאינו מועיל תשובה לחטא זה הוא מחמת שקלקל דעתו ומזוהם מאוד... אך בחנוכה שאז מתפשט האור למרחוק, אז אפי' לאיש כזה מהני ליה תשובה בקל.

ועל דרך משל המלך כשיושב כשיושב בעיר משכנו, לא יוכלו פחותי הערך ובפרט המעונשים על פי דתי המלך לבוא ולהתחנן לו, כי המה מתועבים מליכנס בהיכל המלך אולם בשעה שהמלך נוסע על פני המדינה ודרכו לבקר בתי הענושים היושבים במסגר כלואים, אז כולם דביקים במלך ומתחננים הושיעה המלך.

כן הנמשל, בבוא עת התעוררות אור הקדוש יתירה עלינו, והתעוררות הקדושה מאוד מאוד למרחוק, אפי' במקום שמחוץ לקדושה, אז גם אותם פחותי הערך הנידחים מהקדושה יכולים להחזיק ולבקש על נפשם מאת המלך וגם כי חס ושלום בתוך חיצונים הוא יקראו חיל שבלעו... (דברי חיים לחנוכה)

וכן הוה עובדא אצל הרה"ק ר' שלמה מקארלין כפי שמספר נכדו (פרי ישע אהרן) "איש אחד בא לאיזה גדול וצדיק שהיה לו בלבולים קשים ר"ל, הרהורי עבודה זרה ר"ל, אשר אין להעלות על הכתב, ואמר לו הרב הנ"ל, אני איננו יכול לעזור לך, ועצתי הוא שתלך להרה"ק מהר"ש מקארלין נ"ע, ובא אצל זקני הרה"ק רבי שלמה מקארלין בעת הדלקת נרות חנוכה, בעת שאמר מזמורים כדרכו בקודש, וכשהגיע לפסוק ויפרקינו מצרינו כי לעולם חסדו, הכה אותו על כתיפו ואמר אל האיש: מאמין אתה שהשית"ת יכול לפדות ולפרוק מכל המצרים והקליפות, ותיכף ומיד נתבטלו מהאיש הדמיון הרע ר"ל, ופדה את ישראל"

א. עבודת הדלקת הנרות

והנה כך הוא הסדר שציו"ט עצמו על ידי קדושת היום טוב נפתחו שערי האורות והחסדים למעלה רק שכל אחד על ידי עשיותינו המלוות הגאמרים ציוס טוב הוא ממשיך החסדים והאורות למטה... ותליא צכוונתינו אס מכוון הרצה צה וישמח במלוות הגאמרים ציו"ט זה מאוד הוא ממשיך שפע רצ לכל העולמות...

(קדושת לוי - קדושה שניה)

מסופר על אותו עשיר יהודי שחשק בחתן תלמיד חכם לבתו. הגיע הגביר אל ראש הישיבה של אחת הישיבות המצויינות, וביקש ממנו שישדך לבתו את העילוי של הישיבה, ראש הישיבה הציע לו את אחד הבחורים, וגמר עליו את ההלל. כשהגיע הבחור לביתה של המיועדת, ביקש אביה הגביר לתהות על קנקנו. אולם כיצד יעמוד הגביר על גדלותו בתורה, הרי הוא אינו יודע מאיזה צד פותחים את הגמרא... ואז נזכר בשאלה שנקרה במוחו שנים רבות, ולא מצא לה הסבר ופתרון. והנה עתה, צצה לו הזדמנות פז להרשים את הבחור בידיעותיו, ובד בבד לבחון את ידענותו של הבחור...

"יש לי שאלה שהתעוררה אצלי מזמן", פנה האב אל בחור הישיבה, "ואשמח אם תוכל למצוא לה הסבר שיניח את דעתי". הבחור ידע כי בזאת ייבחן, והיטה את אזנו לשמוע את שאלתו של הגביר. "ובכן, מדי ליל שבת, בין קבלת שבת לתפילת ערבית, אני קורא יחד עם כל הציבור את משנת 'במה מדליקין'. המשנה מונה שורה של דברים שאין מדליקין בהם את הנר בשבת, והאחרון שבהם - אומרת המשנה - 'ולא בחלב נחום'..." אמור נא לי" פנה הגביר אל החתן המיועד, "במה חטא אותו נחום, שאסרו חכמים להדליק בחלב שלו?..." הבחור ראה עם מי יש לו עסק. הרי כל ילד יודע לקרוא את השורה הזאת כהלכה, ולהציב את הנקודה במקומה הנכון: "ולא בחלב. נחום המדי אומר"... אבל היות שלא רצה לבייש את הגביר עטה על פניו ארשת רצינית, הרהר קמעא, ואז השיב: שאלה יפה שאלת, ואשיב לך עליה. פרשת בשלח פותחת בסיפור יציאת מצרים: 'ויהי בשלח פרעה את העם, ולא נחום' (נחם במקור)... כל עם ישראל יצאו ממצרים, ורק נחום לא יצא עמם. לכן קנסו אותו לדורי דורות, שלא ישתמשו בחלב שלו"... נשק הגביר לבחור ואמר: "הנה תלמיד חכם כלבבי. ברוך ה' שזימן לי חתן ראוי לבתי המהוללה"... אם הגביר שואל כעניין, בחור הישיבה משיב כהלכה...

הוא הדין בנידון דידן, בחנוכה שערי האוצרות פתוחים וכל מאן דבעי יכול לשאוב מלוא חופניים של השפעות ברוחניות ובגשמיות אולם תלוי הדבר בהנהגותינו אם ננצל את הזמן הקדוש כראוי לכוון את ליבינו לשמים ולשפוך שיח לפני אדון כל שיפתח לנו שערי אורה וכו' או אז נקבל את השפע, אבל אם ח"ו לא ננצל את הזמן כראוי הרי אנו דומין לאותו גביר שקיבל תשובה לפי השאלה שלו.

ובכדי להבין כוונת נר חנוכה נביא את דברי ספה"ק מאיר עיני חכמים (אור חדש) שמסביר את הדבר במשל "משל למלך שהיה מושל בכיפה, והיה לו בן יחיד והיה מחבבו יותר מידי, ומחמת זה הלך הבן אחר שרירות ליבו והיה מוכיחו כמה פעמים ולא קיבל מאיתו, וכל זה מחמת שידע הבן שכל תשוקתו של המלך אליו.

מה עשה המלך, קרא ליועציו לטכס עצה עמהם, מה יעשה עמו, באם ישלח אותו מפניו הרי אי אפשר להיות מבלעדיו אפי' רגע אחד, ואם לא ישלח אותו מפניו אזי אינו רוצה לציית לו איזה דבר. ונתנו לו עצה שיעשה לו עגלה מיוחדת סגור ומסוגר בלתי שום חלונות, ויאמר לו שהוא משלח אותו למרחקים ואינו רוצה שיהיה עמו בפלטרין של מלך ואינו רוצה להסתכל בצורתו, והמלך יעשה לו שבעה חומות באחיזת עיניים שיהא נדמה לבנו שהם חומות, וילך איתו בעגלה זאת דרך כמה ימים הכל סביב לביתו אצל פלטרין של מלך, ואח"כ יפתחו עגלה זאת להוציא אותו חוצה סביב החומות ויאמר לו בעל העגלה שהוא כעת דרך רחוק רב מאביו המלך כמה אלפים פרסאות, ויניח אותו בעל העגלה לבדו לילך משם.

והבן מסבב החומות יומם ולילה, ובא לפתח החומה והנה עומדים שם שומרים כי כן צוה המלך, וביקש מאתם שיכניסו אותו לפניו מן החומה אשר צריך שיקנה שם לפרנסתו וכי בן מלך הוא, והשומרים אינם מניחים לו ומכחישים אותו שאינו בן מלך, ואביו רואה את פניו בכל עת ובכל רגע רק הבן מל אינו רואה, עד שראה יום אחר יום שאינם מכניסים אותו לפניו, והתחיל לבכות בינו לבין עצמו שלא רציתי לשמוע את דברי אבי. ואביו רואה בזה וצוה לפתוח לו חומה אחד ולהכניס אותו לפניו כי נכמרו רחמיו עליו, ושהה שם זמן רב ורצה לכנוס לפניו מהחומה השני ושם גם כן עומדים שומרים, שנעשה הכל באחיזת עיניים ולא פתחו לו, והתחיל עוד לבכות בינו לבין עצמו אוי לי שלא רציתי לשמוע בדברי אבי ועתה אני בדרך רחוק מאבי, ואינם מאמינים לי שאני בן מלך ומכחישים אותי, ואביו רואה ואינו מאמין לו עדיין שהוא בלב שלם רוצה לציית לו ולשמוע לדבריו, ומנסה לו עוד בחומה שלישית וברביעית עד חומה הז', ורואה אביו שהוא באמת רוצה לציית לו וכל אשר יאמר לו כי הוא זה, אזי מבטל הוא את אחיזת עיניים ורואה שאין חומה ואין שומרים ואינו בדרך רחוק והוא ממש אצל פלטרין של מלך קרוב לו ממש...

והנה יבין המשכיל, באם היה יודע הבן מלך שכל החומות הם באחיזת עיניים בוודאי היה מתחרט תיכף בחומה הראשונה והיה המלך מבטל תיכף האחיזת עיניים, אך אינו יודע מזה ומדמה בנפשו שרחוק מאוד מאביו המלך, לכן אינו מתחרט בחרטה גמורה ובלבב שלם. אבל השי"ת הודיע לנו על ידי התורה "לא בשמים הוא ולא מעבר לים הוא כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיו ובלבבך לעשותו", וכל חלילי דעלמא הם ממש כאחיזת עיניים שנעשה במצוות המלך בכדי לנסות אותנו אם ליבנו שלם בו ית', ובעוונותינו הרבים עדיין לא נזדככנו ונדמה לנו כחומה ממש, ואנו בדרך רחוק מאיתו ית' ואף על פי שהודיע לנו ה' ית' ע"י תורתו הקדושה ואנחנו ממש כסומים...

לכן עתה בבוא העת להדליק נר חנוכה, להתעורר את עצמו בעבודת כה"ג בבית המקדש... שמשם יוצא האור המאיר לחוץ למקום רשות הרבים והקליפות, להעלות הניצוצי קדושה משם למעלה הן אלה שנפלו מאיתנו...

לכן ראוי לכל איש ישראל להתעורר את עצמו בדבר הזה מאוד מאוד בחפצה ותשוקה להשי"ת, ולשורר ולזמר כל אחד ואחד כפי כוחו, ולאמר משירות ותשבחות של דוד המלך עליו השלום בספר תהילים, וכל אחד ואחד יבחר כפי שכלו איזה מזמורים, לשורר ולזמר לפני השי"ת בעומק לבו בעת הדלקת נר חנוכה ולעורר שעשועים להשי"ת, אולי נזכה להרים כל הנ"ק ולבטל כל המסכים המבדילים בינינו לבין קונינו, לקבל פני נרו של מלך המשיח ב"ב אמן"

וכן אמר הרה"ק ר' אהרן מקארלין זי"ע בכוונת הדלקת נר חנוכה "להדליק נר חנוכה ר"ת נחל, ונחל עדניך תשקם, כי המצוה הזאת הוא אורות עליונים מרום רום המעלות, ונותנת אור למטה בעולם בכל הטוב, הכוונות אין אנו יודעים רק שיש לנו עשיית המצוה בפשיטות שציוונו השי"ת... מיר זאלן וועלין וואס ער וויל אין ער וואס מיר אין מיר וואס ער, עשה רצונו כרצונך וכי' רצונך כרצונו, הכלל הוא, כרצונך וכרצונו יריאיו וכרצונו כל בית ישראל לכל הטוב אמן" (בית אהרן)

היה זה באחד הבקרים געציל מיהר לחנותו כמידי יום והנה משהגיע למקום לתדהמתו ראה שהחנות נפרצה וחלק נכבד מהסחורה נגנב, וגם הכספים שהיה מונחים במקום מסתור לא נעלם מעין הגנב שלקחו, לא היה לו לגעציל הרבה זמן להתאבל על הגניבה כשקונים התחילו להתדפק על דלתו, הוא מיהר לסדר את סחורתו והתחיל למכור ללקוחותיו, בסוף היום הניח את כספו במקום המסתור ונעל היטב את הדלת בתקוה שהיום לא יגנב משם כלום.

ויהי ממחרת והנה שוד ושבר לעיניו נגלות שוב אותן המראות כדאיתמול והנה שוב נפרצה המקום וכסף רב נגנב משם, אמנם גם היום לא לקח הדבר אל לבו והמשיך בסדר יומו כרגיל, בסוף היום הטמין היטב את הכסף ונעל את הדלת, אבל לגודל אכזבתו גם ביום הזה נפרץ החנות, בגודל מבוכתו פנה געציל לר' משה אחד מידידיו ופרש לפניו את גודל צרתו ושאל וכי למה בחר לו הגנב לגנוב דווקא מחנותי מכל בני העיר, ר' משה פנה אליו בשאלה אחרי שנפרצה החנות החלפת את המנעול? וגעציל שלא ניחן בהרבה חכמה ענה לו, וכי למה לי להחליף המנעול כשראיתי שנשאר ללא סדק השארתי אותו על מכוננו, המשיך ר' משה ושאלו האם ממשיך אתה להטמין את הכסף באותו מקום, וגעציל השיב לו, בוודאי, יש לי מקום מסתור שכבר שנים רבות אני מטמין שם את כספי ואין לי סיבה להחליף את המקום, כשמוע ר' משה את דבריו הסביר לו: עכשיו מובן הדבר למה הגנב ממשיך להגיע אליך כי יודע הוא היטב האיך לפרוץ את המנעול וכן איה מקום מסתורו של הכסף, ולכן עצתי אחת הוא לך שתלך לקנות מנעול חדש וחזק לחנות, וכן שתפסיק להחביא את הכסף בחנותך באותו מקום או אז יחדל הגנב מלבוא.

משל למה הדבר דומה כשעומדים אנו בפני נרות החנוכה המאירים את נשמותינו וזוכים אנו להתקרב אל ה', ונפשינו בשאלתינו להישאר קרוב אל ה' ולא ליפול בפח היצר, והעצה היעוצה לנו כמו שכתבו בספה"ק הוא לא לחזור לאותו המקום שהיינו בו קודם, אלא לקבל על עצמינו קבלה בעבודת ה' לגדור גדר ולא להניח ליצר הרע להכשיל אותנו שוב.

ב. הנחה עושה מצוה – אפי' אם איננו מרגישים ומבינים את חזרת המצוה עלינו להאמין בזו

"הדלקת נר חנוכה מורה על יחודים גדולים ונפלאים עד למעלה ראש
ואנו עושים המלצה בלי דעת שאין אהנו יודע עד מה רק מעשי ידנו בלבד,
ואין לנו מי לייחד יחודים העולים נ"ר כנודע, ועם כל זה ע"י אמונתנו אמונה
פשוטה בצחינת ואמונתך בלילות היינו בהמלוות שאנחנו עושים בלילות, וספור
הכוכבים שהלקת נר חנוכה הוא מהמלוות העומדים ברומו של עולם, כמו"ש
האר"י הק'..."

וזה הרמז במאמרם ז"ל שיעור נר חנוכה עד שתכלה רג"ל מן השוק...
עפ"י פשטות י"ל עד שתכלה רגל מן השוק הם פשוטי עם סגולה העומדים
בשוק והרמז במאמרם ז"ל מורה להניחו על פתח ביתו מבחוץ, ר"ל הארת
חנוכה הוא אף לאותן העומדים בחוץ העומדים בשוקא, ואינם משיגים
ומרגישים הקדושה ואורות הבהירות, רק מאמינים באמונה פשוטה ושלמה
באחדות ומלאות הש"ת... זוכים למאירת עיניים בצחינת כי אתה תאיר נרי
ה' אלוקי יגיה חשכי.

(ישמח ישראל)

מסופר שפעם נכנס הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע לבית המדרש ומצא קבוצת חסידים עוסקים בשיחה,
שאל אותם הרבי על מה נושא השיחה, נענה אחד מהם וסיפר שמדברים הם בהתפעלות על אודות הגראף
פאטוצקי שידוע הוא בעשירותו הרבה, ולא הניח תענוג שבעולם שלא התענג בו, ולמשל כאשר מתאוה
בימות הקיץ להחליק על השלג, היה מפזר הררי הררים של סוכר במקום שלג ומחליק עליהם להנאתו...
שאל אותם הרה"ק האם הדליק הגראף בחייו נר חנוכה? החסידים ענו בפליאה רבי הלא הוא גוי ומה לו ולנר
חנוכה, נענה הרה"ק מבארדיטשוב ואמר "אם כן הלא אינו יודע מהו תענוג ותאוה כלל..."

ומזה נלמד גודל התענוג והשמחה שהרגישו חסידים ואנשי מעשה בשעת הדלקת נרות החנוכה, אולם
עלינו לדעת שאפי' כשאין אנו מרגישים בשעת **מעשה** את מעלת וקדושת הנרות, עלינו להתעורר ולהאמין
בדברי הצדיקים במעלתם וקדושתם של הנרות הללו.

ובענין זה סיפר הרה"ח ר' אברהם מרדכי מלאך שליט"א מה שבדידיה הוה עובדא, אחיו שבארץ ישראל
השיא את בנו בכורו, ומשום סיבה נמנע ממנו להגיע להחתונה, אמנם זאת ביקש ממנו אחיו אם יאות לשמח
את הציבור בדברי בדיחות דרך הטעלעפאן, ר' אברהם מרדכי הסכים ואכן כשהגיע המצוה טאנץ התקשרו
אליו ובכדי שיוכל להתרכז סידרו כך שהציבור יוכל לשמוע אותו והוא לא ישמע את הציבור, וכך התחיל
מריחוק מקום ומקירוב הלב לומר דברי בדיחות לשמח חתן וכלה, והנה ר' אברהם מרדכי שרגיל לעמוד
בפני קהל ועדה ולישא דברים במשך כל הזמן כשלא שמע את קול הציבור ורגיל לקבל משוב מן הציבור
שנהנה מפיו המפיק מרגליות, לא ידע והבין אם אכן דבריו עשו רושם על הציבור אם לא וקשה היה הדבר

בעיניו, אמנם כשהחחונה הסתיים התקשר אליו אחיו להודות לו על דבריו, לשאלתו האם שמעו אותו ענה לו המחוחן "איזה שאלה, הרי כולם כמעט 'נפלו מן הכסאות' מרוב שמחה שהשפעת עליהם.

לימים סיפר ר' אברהם מרדכי את הקרה איתו כשתיבל את דבריו במוסר השכל, כי הנה השי"ת הוריד אותנו לכאן בעולם הזה, ללמוד תורה ולהתפלל ג' תפילות בכל יום וכן לעמוד בנסיונות שונים שאורבים אותנו בכל צעד ושעל, אולם הכל נעשה באופן שזומעים אותנו אך אין אנו רואים ושומעים כלל מה שנעשה מדברינו ומעשינו ומחשבותינו, אין אנו שומעים מחיאת כפיים על כל התגברות על היצר, השאירו אותנו לא רק רבע שעה אלא מאה שנה על סוג טלפון כזה, אתה תדבר ולא תשמע ולא תדע אם שומעים אותך, רק תצטרך להאמין בזה באמונה שלימה שבכל מצוה ומצוה שאנו עושים אנו פועלים גדולות ונצורות, וכן הוא הדבר בהדלקת נרות החנוכה אפי' כשאין אנו מבינים מה גודל מעלתו וקדושתו, וההשפעות היורדין על ידה עלינו להאמין בזה.

וז"ל קדשו של ה'ישמח ישראל' (חנוכה אות יג) "...אבל רצון השי"ת היה שישאר הנס לדורות, וזכר עשה לנפלאותיו חנוך ורחום ה', היינו שברוב רחמיו יתברך כשנעשה עת רצון ורחמים רוצה הוא שישאר העת רצון הזה נחקק לדורות עולם, בעת שלא יהיה מי לעורר עת רצון ורחמים על ישראל, שלא יהיה להם צדיק שיבטלו את עצמם לנגדו בתכלית הביטול, ועל זה שישאר הנס לדורות, להאיר לבות בני ישראל אף שלא יהיה להם ביטול, היה נצרך הנס לשמן טהור שיטהרו את מוחם לעבודת השי"ת, ועל ידי הדלקת המנורה בשמן טהור דווקא קידש וטיהר הזמן לדורות.

וזהו קבעום ועשאום בהלל והודאה, הלל מלשון הכתוב 'עטישותיו תהל אור', שקידשו וטיהרו הזמן לדורות, היינו בעת שיבוא הזמן הזה אף שהנפש לא תרגיש האור הבהיר וגודל ההתעוררות מחמת שהוא בשפל המצב, עם כל זה הזמן גורם לו שיתעורר נפשו בעבודת השי"ת ויראה האור הגדול והבהיר בשחקים, ... וזהו קבען ועשאום קבעום הוא על הזמן, ועשאום הוא על הנפש, שהזמן יעורר אף לנפש הנמוכה והשפילה...

כה אמר ה'

זכרתי לך חסד נעזריך אהבת כלילותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה וגו'

"פרחי בני ישראל הפורשים את עצמם מהבלי העולם הזה, ועוסקים בתורה ומצות וגם כוספים ומשתוקקים לכלול עצמם עם צדיקי הדור, ולילך בעקבותיהם וללמוד ממעשיהם הטובים לעשות רצון קונם בנחת רוח, וזאת העבודה שהאדם עושה בנערות ובעודו בכוחו וגבורתו חשובה הוא לפניו ית' מאוד, ולעת הזקנה זוכר להם השי"ת זאת העבודה השלימה וכו', כל האנשים היראים ושלימים ידמו כאילו שומעים זאת בכל רגע באזנם ממש שהקב"ה מדבר אליו לאמר: זכרתי לך חסד הוא העבודה שעשית בנעוריך שהוא עבודת חסד בלי עצלות ועצבות ח"ו, רק באהבה ושמחה כדרך הבחורים שעבודתם רצויה עד מאוד, ועוד זאת אזכור אהבת כלולותיך, רצ"ל מה שאהבת תמיד לכלול את עצמך עם צדיקי הדור, ועוד זאת אזכור לכתך אחרי במדבר, רצ"ל בשעה שהם נאספים יחד ומדברים זה עם זה בענייני עבודתו ית', וגם רצ"ל שהיית חפץ ללכת אחרי ולעשות נחת רוח לפני ע"י הדיבורים שלך בתורה ובתפילה, ועוד אזכור בארץ לא זרועה פי' ששמת כל ביטחונך עלי ומאסת בענייני העולם הזה...., וכל זאת יזכור להם ה' בעת זקנתם להטיב להם."

הגה"ק ר' מנחם מענדל מרימאנוב זי"ע ילקוט מנחם- עמוד קפה

